

Allvarliga brister i NEOVA AB:s MKB samt Länsstyrelsen i Västerbottens läns handläggning av frågan om koncession gällande torvtäkt i byn Vitvattnet, Bjurholms kommun (Ärende M2015/00080/Ee)

Per Hansson, Vox Natura

Innehåll

FÖRORD.....	2
ÖVERGRIPANDE REFLEKTIONER	2
STRATEGI EFTERLEVS INTE	3
ARTSKYDDSFÖRORDNINGEN HELT BORTGLÖMD I VÄSTERBOTTEN?.....	4
TILLSTÅNDSBESLUTET	6
FOKUS PÅ VATTEN OCH INTE PÅ HOTADE ARTER ELLER MÄNNISKOR	7
BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN	9
SAMRÅDSPROCESSEN	9
ALTERNATIVHANTERINGEN – ETT VILSELEDANDE FUSKVERK.....	11
OMRÅDET LIGGER I EN MYRFATTIG DEL AV LÄNET	15
PÅHITTAT ALLMÄNINTRESSE.....	16
BEMÖTANDE AV LÄNSSTYRELSENS YTTRANDE 2015-02-17	16
BEMÖTANDE AV EXPLOATÖRENS YTTRANDE 2015-02-24	17
REFLEKTION OM TORVTÄKTERS MILJÖPÅVERKAN	22
SLUTORD	22
REFERENSER	23

FÖRORD

Som oberoende miljökonsult, skoglig doktor, docent i tillämpad skogspatologi samt ekolog och ornitolog, fick jag av Vitvattnets bysamfällighet förtroendet att under juni 2014 göra en inventering av fågellivet (fortsättningsvis "fågelinventeringen") på några för torvtäkt föreslagna myrar nära byn Vitvattnet, Bjurholms kommun, Västerbottens län. Detta hade, förvånansvärt nog, inte genomförts inom ramen för exploatören NEOVA: ABs MKB. Mitt arbete redovisades 2014-08-29 i rapporten "Häckfågelfaunan på Kurkmyran/Beatamyran i Vitvattnet och Holmmyran i Brännland – samt synpunkter på NEOVA AB:s miljökonsekvensbeskrivning" (Underbilaga A till denna BILAGA 1). Fågelinventeringen och synpunkterna var en viktig del i byns överklagan till Regeringskansliet av den torvbrytningskoncession som Länsstyrelsen i Västerbotten (LST) beviljade 2014-02-13.

Jag har fått Vitvattnets bysamfällighets förtroende att bemöta dessa yttranden samt avlägga en fördjupad analys på hela handläggningen av ansökan om torvbrytningskoncession från det finska statliga bolaget NEOVA AB (fortsättningsvis "exploatören"). En ansökan, som påbörjades 2009-06-29, och som LST, trots samstämmigt negativa samrådsyttranden, och efter otaliga kompletteringsförslag, tillstyrkte 2014-02-13. Beslutet är överklagat till Regeringskansliet av flera viktiga parter, däribland Bjurholms kommun samt min uppdragsgivare Vitvattnets bysamfällighet. Jag kommenterar yttrandena var för sig.

Med hänvisning till bland annat en internremiss i tidigt skede (2010-06-17) från LST:s Miljöanalysenhet, där det tydligt avråds från att tillstyrka koncessionen, använder jag i det följande omväxlande LST alternativt begreppet en oenig LST.

Kanske för att skydda sitt exploateringsvänliga ställningstagande och tona ned sin försumlighet i bedömningen av tillhörande MKB, skrev LST 2015-02-17 ett anmärkningsvärt kort och intetsägande yttrande till Regeringskansliet angående Vox Naturas fågelinventering (Underbilaga A till denna BILAGA 1). Även exploatören ingav till Regeringskansliet 2015-02-24 (felaktigt daterat 2014-02-24) ett yttrande gällande densamma.

En oenig LST har genom sin handläggning länge undvikit avslag, bl a genom att aktivt föreslå en rad kompletteringsmöjligheter - som om LST känt en skyldighet att hjälpa exploatören.

ÖVERGRIPANDE REFLEKTIONER

Innan jag går in på de ovan nämnda yttrandena (sid 16-17), vill jag sammanfattningsvis reflektera över att det varit lätt att hitta underligheter, brister och försummelser från såväl exploatör, miljökonsulter och en oenig LST. Detta gäller på såväl strategisk som mer detaljerad nivå. Jag kan i denna rapport, och på den korta tid som stått till buds – i förhållande till de sju åren ärendet hanterats av exploatör och LST – rimligen endast göra några nedslag.

Inledningsvis måste jag framföra det orättmätiga och rättsosäkra faktum att fågelinventeringen bekostades av bysamfälligheten och inte av exploatören som har undersökningsplikten och bevisbördan. Enligt instruktionen "Bearbetning av energitorv – Att ansöka om bearbetningskoncession enligt lagen om vissa torvfyndigheter" som tagits fram av Länsstyrelsen i Västmanland (2011) gäller nämligen (mina understrykningar) att:

"Vid koncessionsprövning tillämpas även miljöbalken (1998:808), bland annat dess allmänna hänsynsregler samt kraven gällande miljökonsekvensbeskrivning."

STRATEGI EFTERLEVS INTE

I LST:s egen skrift "Strategi för skydd och restaurering av våtmarker i Västerbottens län" (Länsstyrelsen i Västerbotten 2008) undertecknad av landshövding Chris Heister, konstateras på sidan 33 under rubriken "Torvbrytning och andra exploateringar" (mina understrykningar) följande:

"Det finns idag ett tjugotal giltiga bearbetningskoncessioner i länet omfattande sammanlagt 5 000 ha, men bara en aktiv torvtäkt. Hur omfattande torvbrytningen blir i framtiden beror på efterfrågan på torvbränslen."

Såvitt jag kunnat utläsa i de otaliga handlingar producerade genom de gångna sju åren, citeras märkligt nog detta strategidokument varken av LST eller exploatören i det aktuella ärendet. Blott det faktum att det 2008 (ungefärligen vid tillfället för exploatörens ansökan) fanns 5 000 hektar myrmark med giltiga torvbrytningskoncessioner och väntande verkställighet, gör att ärendet borde ha fallit redan på lokaliseringsnivån. Exploatörer ska nämligen, enligt Miljöbalkens "lokaliseringskrav", alltid välja den för miljön och människors hälsa bästa lokalen. I detta fall måste redan tillstyrkta torvkoncessioner rimligen beaktas och föreslås före nya exploateringskoncessioner.

I samma dokument står (sid 66) att läsa om "prioriteringar vid restaurering" att

"De bristanalyser som genomförts av Länsstyrelsen i Västerbottens län har visat att det befintliga skyddet av våtmarker har en stark övervikt mot länets västra delar (se avsnitt 4.3.1). Det behöver därför skyddas mer våtmarker med höga naturvärden i öster. Det är också i länets östra delar som behovet av att restaurera våtmarker är som störst"

Av en rapport från Branschföreningen Svensk Torv (2013) kan man utläsa att det 2012-12-31 fanns 109 givna koncessioner omfattande drygt 23 000 ha myrmark i Sverige, varav sex koncessioner om 4 200 ha (18 %) i Västerbottens län. Bara Jämtlands län har en större andel, med 33 % av Sveriges torvkoncessionsareal. Precis som 2008 gäller fortfarande att "alla koncessioner är inte i bruk utan ungefär hälften betraktas som vilande". Att sedan LST i Västerbotten, enligt eget diarium, aldrig avslagit en enda ansökan om torvbrytningskoncession gör ju att **arealen outnyttjade koncessioner stigit ytterligare** och att man måste ifrågasätta om den ena handen vet vad den andra gör på denna myndighet.

Enligt Naturvårdsverkets handbok "Miljöbalken – Anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken" är det verksamhetsutövaren (exploatören) som har följande plikter att uppfylla enligt Miljöbalkens så kallade allmänna hänsynsregler i 2 kapitlet. När det gäller verksamhet enligt 12:6 MB bör då särskilt följande bestämmelser uppmärksammas:

- Bevisbörderegeln i 2:1 MB
- Kunskapskravet i 2:2 MB
- Försiktighetsprincipen i 2:3 MB
- Lokaliseringsprincipen i 2:4 MB

En MKB som inte uppfyller dessa allmänna hänsynsregler kan inte godkännas. Bara vad gäller de ornitologiska aspekterna (varav det finns tunga EU-direktiv som styr) är det uppenbart att LST varit försumlig i kontrollen av både "Bevisbörda" och "Kunskapskrav". Efter en genomläsning av LST:s strategidokument kring våtmarker (Länsstyrelsen 2008), hävdar jag att LST brustit även i kontrollen av övriga två regler "Försiktighet" och "Lokalisering".

LST:s beslut om att tillstyrka detta förslag på täkt av fossilt bränsle är felaktigt. Vitvattnets bysamfällighet inlämnar, till Regeringskansliet, med fog och rätt yrkandet om att LST:s beslut från 2014-02-13 ogiltigförklaras och istället ändras till ett avslag för påtänkt torvtäkt.

ARTSKYDDSFÖRORDNINGEN HELT BORTGLÖMD I VÄSTERBOTTEN?

Enligt Artskyddsförordningen **4 § 2 punkten**, är det **förbjudet att avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Detta gäller alla vilda fågelarter i Sverige.** Ovanstående perioder för olika arter redovisas i bilaga 3 till handboken för artskyddsförordningen. Med att störa menas exempelvis en åtgärd som påverkar en fågelarts häckningsframgång så att antalet individer av den arten i ett område riskerar att minska. Det kan ske genom att fåglarna tvingas överge sin häckningsplats eller att färre antal ungar överlever. En störning som bör kunna betraktas som godtagbar är en som innebär att man skrämmar bort fåglar, till exempel gäss, från ett fält där de rastar i syfte att förebygga skada på grödan.

Enligt 4 § 4 punkten Artskyddsförordningen är det förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats. Detta gäller oavsett om det sker avsiktligt eller inte.

Enligt Naturvårdsverkets Handbok (2009) om Artskyddsförordningen, får boplatser inte störas eller ägg förstöras av åtminstone följande arter som är aktuella som häckfåglar på myrarna eller i myrholmarna som är berörda av torvkoncessionen i Vitvattnet (Tabell 1).

Dessa arter har i grova drag sin häckningsperiod från slutet av april till och med augusti månad, under vilken tid det alltså är förbjudet att medvetet störa dem, något som en torvtäkt självklart skulle innebära.

Tabell 1. Förteckning över de i koncessionsområdet Vitvattnet häckande fågelarter som ingår i bilaga 1 i EU:s fågeldirektiv (index ^B), är rödlistade i Sverige (index ^R) eller har minskat med minst 50 % under perioden 1975-2005 enligt Svensk häckfågeltaxering (index ^{-50 %}).

Versalerna efter artnamnen anger den/de huvudsakliga boplatsmiljön/erna: F = Fjäll, H = Havsstränder (strandängar, öar, kobbar och skär), J = Jordbrukslandskap (inkl. trädbärande hagmarker, alléer, slottsparker, gårdsmiljöer, alvar, ljunghedar, mangelgravar, dammar och betade kärr), L = Limniska miljöer (sjöar, småvatten, rinnande vatten), S = Skog (skogsvårdslagens definitioner inkluderande även hyggen, nyplanteringar, skogbevuxna kärr, fjällbjörkskog och skogliga impediment, bergbranter), U = Urbana miljöer (inkl. vägar och täckter), V = Våtmarker (inkluderar myrmarker och sötvattensstränder)

Järpe ^B	<i>Bonasa bonasia</i>	S
Orre ^B	<i>Tetrao tetrix</i>	S
Tjäder ^B	<i>Tetrao urogallus</i>	S
Trana ^B	<i>Grus grus</i>	L/V
Ljungpipare ^B	<i>Charadrius apricaria</i>	F/J/V
Tofsvipa ^{-50 %}	<i>Vanellus vanellus</i>	J/V
Enkelbeckasin ^{-50 %}	<i>Gallinago gallinago</i>	F/V
Storspov ^R	<i>Numenius arquata</i>	H/J/V
Grönbena ^B	<i>Tringa glareola</i>	V
Sparvuggla ^B	<i>Glaucidium passerinum</i>	S
Spillkråka ^B	<i>Dryocopus martius</i>	S
Trädpiplärka ^{-50 %}	<i>Anthus trivialis</i>	S
Gulärkla ^{-50 %}	<i>Motacilla flava</i>	J/S/V
Järnsparv ^{-50 %}	<i>Prunella modularis</i>	S
Gransångare ^{-50 %}	<i>Phylloscopus collybita abietinus</i>	S
Grå flugsnappare ^{-50 %}	<i>Muscicapa striata</i>	S
Talltita ^{-50 %}	<i>Parus montanus</i>	S
Bergfink ^{-50 %}	<i>Fringilla montifringilla</i>	S
Gulspurv ^{-50 %}	<i>Emberiza citrinella</i>	J/S

Utöver att störning från verksamhet med människor och maskiner på myrarna skulle komma att störa fåglarna (och andra organismer), så innebär borttagandet av de översta torvskikten självklart en irreversibel förlust av en eller flera häckningsmiljöer för åtminstone arter som storspov, ljungpipare, (tofsvipa?), enkelbeckasin, grönbena, trana och gulärkla.

Skulle de värdefulla skogsholmarna, särskilt på Kurkmyran, avverkas försvinner dessutom en eller flera häckningsmiljöer för järpe, orre, tjäder, sparvuggla, spillkråka, trädpiplärka, järnsparv, gransångare, grå flugsnappare, talltita, bergfink och gulspurv – alla med i Artskyddsförordningen.

Till dessa fågelarter måste förekomsten av **utter** i Armsjöbäcken med biflöden också beaktas. Även denna art är utpekad i Artskyddsförordningen, men förekomsten föringas och nästan ifrågasätts i exploatörens ansökan och LST:s handlingar.

TILLSTÅNDSBESLUTET

Att beslutet i själva verket är mer tveksamt än vad en oenig LST vill påskina i sina yttranden till Regeringskansliet, framgår av de många och avgörande "uppskjutna frågorna" och de 28 (!) "slutliga villkoren". Med hänvisning till hur exploatören lättvindigt anser att "bevarandestatus på nationell nivå" för i Artskyddsförordningen listade djur och fåglar "inte påverkas av de planerade torvtäkterna", kan en oberoende observatör helt sonika vända på resonemanget och hävda att "den aktuella platsen för torvkoncession inte är nödvändig varken för regionens eller ens Sveriges energiförsörjning" särskilt som det finns alternativa lokaliseringar som skulle medföra mindre påverkan på miljön och människors hälsa.

Under Skäl för beslut och "lokalisering" skriver en oenig LST (min understrykning):

"Länsstyrelsen finner att inlämnad miljökonsekvensbeskrivning efter flera kompletteringar uppfyller kraven och kan godkännas enligt 6 kap. 9 § miljöbalken"

I denna paragraf står endast att LST har att avgöra om en MKB uppfyller kraven i Kap 6. MB. Där står i 3 §:

"Syftet med en **miljökonsekvensbeskrivning** för en verksamhet eller åtgärd är att identifiera och beskriva de direkta och indirekta effekter som den planerade verksamheten eller åtgärden kan medföra dels på människor, djur, växter, mark, vatten, luft, klimat, landskap och kulturmiljö, dels på hushållningen med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt, dels på annan hushållning med material, råvaror och energi. Vidare är syftet att möjliggöra en samlad bedömning av dessa effekter på människors hälsa och miljön."

Här kan det vara värt att referera till att Energimyndighetens motivation till varför man inte avger något yttrande innehåller argument som i sig skulle underkänna MKB:n, dvs stora brister i underlaget. Likaså Bjurholms kommun har upprepade gånger påtalat stora brister beträffande t ex fågelinventering. Vidare från en oenig LST:s beslut:

"Beatamyran är ett myrkomplex som sedan tidigare är kraftigt påverkat av mänsklig aktivitet i form av dikningar, dämningar och spår av en mindre torvtäkt. Trots det hyser området vissa naturvärden och området har i Länsstyrelsens inventering av våtmarker fått den näst lägsta naturvärdesklassen – klass 3. Våtmarken saknar därmed höga naturvärden som riskeras skadas vid torvbrytning."

Varför inte bara accepterar, utan även förstärker, en oenig LST exploatörens vinklade namngivning – Beatamyran – som är den minst värdefulla myren, men som ligger i anslutning till den värdefulla Armsjöbäcken och den mycket värdefulla Kurkmyran? Se vidare under avsnittet "ALTERNATIVHANTERINGEN – ETT VILSELEDANDE FUSKVERK"

FOKUS PÅ VATTEN OCH INTE PÅ HOTADE ARTER ELLER MÄNNISKOR

Trots att listan, på uppskjutna frågor och slutliga villkor, är lång fokuseras beslutet på vattenfrågor (både kemiska och biologiska) så till den grad att det inte inryms en enda uppskjuten fråga eller ett enda slutligt villkor, som rör livsbetingelserna för landlevande växter eller djur/fåglar eller livsmiljön för människorna i byn Vitvattnet och längs berörda vattendrag.

Frågan infinner sig om hur de olika avdelningarna inom LST interagerar och hur de reflekterat över att vi sedan 1996 lyder under EU:s miljölagstiftning med allt vad det innebär? I synnerhet har länet ett extra stort ansvar för de (av EU utpekade) flyttfågelarternas existens. Fortsätter vi att störa dessa arter på häckningsplatserna eller raderar deras biotoper får det konsekvenser i hela unionen och bortanför.

En utsökning (2016-04-06) i Sveriges nationella databas för naturobservationer – Artportalen - ger vid handen att av de 1775 "taxa" (≈arter) som är rapporterade i Bjurholms kommun är 163 rödlistade (dock är ingen fiskart rapporterad bland dem). Enligt Artdatabanken (2015) förekommer i Västerbotten endast tre rödlistade fiskarter (ål, sjurygg och lake) och två musslor, däribland flodpärlmusslan (EN = "endagerad" / hotad). Denna kan mycket väl förekomma i Hörnån, och kanske till och med i Armsjöbäcken, eftersom det finns öring i båda vattendragen. Enligt Vitvattnets bysamfällighet finns de hänsynskrävande fiskarterna lake, stensimpa och flodnejonöga i området. Av de 163 taxa är 60 "hotade", dvs i de tre högsta rödlistekategorierna:

ARTPORTALEN
Rapportsystem för växter, djur och svampar

Hem Rapportera Sök fynd Lister Teman Bilder Mina sidor

Sökformulär Presentera fynd

Artlista (60 taxa)

Obs! Här visas en sammanställning över vad som finns rapporterat enligt angivna sökparametrar. Detta sökresultat visar alla taxa, vilket kan inkludera släkten, hybrider, underarter, ospontana arter m.m. och skiljer sig från de listor som finns under "Listor och statistik" som bara visar arter.

Sökparametrar: CR, Akut hotad EN, Starkt hotad VU, Sårbar
2000 - 2016 Bjurholm
Här visas vilka parametrar som använts för att ge nedanstående sökresultat. Klicka på fliken sökformulär eller gå direkt och ändra sökningen.

Kärlväxter (1) Antal fynd: 60 taxa

1. Toppläsbräken *Botrychium lanceolatum* (S. G. Gmel.) Ångstr. **VU**

Mossor (6) Antal fynd: 14

2. Späd bäckmossa *Hygrohypnum montanum* (Lindb.) Broth. **VU**
3. Svåmmossa *Myrinia pulvinata* (Wahlenb.) Schimp. **VU**
4. Aspfjädermossa *Neckera pennata* Hedw. **VU**
5. Liten hornflikmossa *Lophozia ascendens* (Warnst.) R.M. Schust. **VU**
6. Timmerskapania *Scapania apiculata* Spruce **EN**
7. Mikroskapania *Scapania carinthiaca* J.B. Jack ex Lindb. **EN**

Lavar (6) Antal fynd: 18

8. Mörk rödprick *Arthonia incarnata* Th. Fr. ex Ålmg. **VU**
9. Ringlav *Evernia divaricata* (L.) Ach. **VU**
10. Långskägg *Usnea longissima* Ach. **VU**
11. Trådbrosklav *Ramalina thrausta* (Ach.) Nyl. **EN**
12. Liten aspelav *Collema curdisporum* Dege. **VU**

Antalet taxa per artgrupp 60 taxa

Kärlväxter (1) Mossor (6) Lavar (6)
Svampar (27) Rygggradslösa djur (4)
Fåglar (16)

Gör vi ett utsnitt över de aktuella myrkomplexen ser totalbilden för (spontan-) rapporterade hotade arter ut så här:

Hem
Rapportera
Sök fynd
Listor
Teman
Bilder
Mina sidor

Sökformulär
Presentera fynd

Artlista (9 taxa)

Obst Här visas en sammanställning över vad som finns rapporterat enligt angivna sökparametrar. Detta sökresultat visar alla taxa, vilket kan inkludera släkten, hybrider, underarter, ospontana arter m.m. och skiljer sig från de listor som finns under "Listor och statistik" som bara visar arter.

Sökparametrar: RE, Nationellt utdöd, CR, Akut hotad, EN, Starkt hotad, VU, Sårbar, NT, Nära hotad, DD, Kunskapsbrist, 2000 - 2016
En yta/polygon begränsar sökningen
Här visas vilka parametrar som använts för att ge nedanstående sökresultat. Klicka på fliken sökformulär eller gå direkt och [ändra sökningen](#).

Fåglar (8)

	Antal fynd
1. Fjällvråk <i>Buteo lagopus</i> (PONTOPIDAN, 1763) NT	2
2. Storspov <i>Numenius arquata</i> (LINNAEUS, 1758) NT	8
3. Spillkråka <i>Dryocopus martius</i> (LINNAEUS, 1758) NT	3
4. Husvala <i>Delichon urbicum</i> (LINNAEUS, 1758) VU	1
5. Ångsپیلارکا <i>Anthus pratensis</i> (LINNAEUS, 1758) NT	1
6. Kungsfågel <i>Regulus regulus</i> (LINNAEUS, 1758) VU	4
7. Gulsparr <i>Emberiza citrinella</i> LINNAEUS, 1758 VU	2
8. Sävsparr <i>Emberiza schoeniclus</i> (LINNAEUS, 1758) VU	1

Andra däggdjur (1)

	Antal fynd
9. Utter <i>Lutra lutra</i> (LINNAEUS, 1758) NT	1

Antalet taxa per artgrupp
9 taxa

Fåglar (8)
Andra däggdjur (1)

Om Artportalen
Kontakt & Support
Användarvillkor

Samarbetspartners:
Sveriges Ornitologiska Förening
Svenska Botaniska Föreningen
Sveriges Entomologiska Förening
Sveriges Mykologiska Förening

Finansieras av:
Naturvårdsverket

SLU ArtDatabanken
ARTSDATABANKEN

Den uppskjutna frågan "U1", lyder ordagrant "Undersökningar av bottenfauna och kiselalger samt årliga elfisken i nära anslutning till utsläppspunkterna i Hörnån och Armsjöbäcken ska utföras. Främst ska särskilt skyddsvärda arter inventeras med en bedömning av eventuellt förekommande arters känslighet för utsläppta suspenderande ämnen".

Anmärkningsvärt nog, undrlåter sig LST att i ärendet ta in redan inom myndigheten befintlig kunskap om dessa vattendrag. Elfiske, i LST:s regi, bedrivs nämligen i de båda vattendragen.

Det är märkligt att en oenig LST, trots pågående fiskvårdsinsatser i Armsjöbäcken och Hörnån, visar sådan nonchalans i limnologiskt centrala frågor – man tillåter alltså torvbrytning och hoppas att de förväntade utsläppen från torvtäkten inte förstör bäcken och åns fiskliv. Detta rimmar inte alls med "försiktighetsprincipen" som ska gälla vid alla miljöprovningar. **Det är miljövidrigt och oförlåtligt att tillåta en torvtäkt som, efter en 5-årsutvärdering, sannolikt resulterat i förstörda vattendrag.**

Den rödlistade uttern tycks inte heller ses som ett kvitto på områdets kvaliteter. LST väljer att förbise att denna fiskätande och miljökänsliga predator återkommit efter många decenniers frånvaro och att man har/haft ett åtgärdsprogram för arten (Länsstyrelsen 2005; Naturvårdsverket 2006). Överhuvudtaget är respekten för länets djurliv låg. Mentaliteten om att "länet är så stort" och "den eller den arten förekommer ju på alla myrar" kan aldrig vara något som anstår statens förlängda arm! Att de boreala myrarna, med tillhörande avrinningsområden, är unika i ett globalt perspektiv, precis som regnskogarna är kring ekvatorn, har man inte reflekterat över i någon av alla sina handlingar.

Dagens miljömålsarbete innehåller krav på hänsynstagande, på skydd och på en framtid med arternas mångfald. Byn Vitvattnet, **utan torvbrytning**, kan bli ett mycket gott exempel på en praktisk tillämpning och ett verkställande av nationella och internationella miljömål.

BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN

Ett beslutsdokument, taget i Miljöbalkens anda och mening, är beslutet om "Betydande miljöpåverkan" som LST tog 2010-02-12 (Ärendebeteckning 543-8226-2009). LST pekar där uttryckligen ut flera, av exploatören utelämnade samrådsparter - däribland berörda samebyar samt Västerbottens ornitologiska förening (VOF) – och ger yttrandemöjlighet. Vidare skriver LST att det faktum att Vapstens sameby inte inkommit med något yttrande i den första samrådsomgången (2009-09-02) inte är att betrakta som "tillräckligt med tanke på samebyarnas arbetssituation". Det är anmärkningsvärt att detsamma inte gäller, för den av LST namngivna viktiga ideella instansen VOF (utan varken lokal eller personal och därmed knappa resurser och tidsmässiga marginaler). VOF:s betydelse gjordes inte rättvisa – varför?

SAMRÅDSPROCESSEN

Redan under den första samrådsomgången föreslog, enligt samrådsprotokollet (2009-09-02), LST att exploatören skulle bjuda in VOF till samråd för att få synpunkter beträffande fågellivet på myrarna. Samrådshandlingar tillsändes samerna samt VOF:s dåvarande ordförande Erik Owusu-Ansah. Tyvärr bytte VOF ordförande vid tiden för samrådet, varför ärendet hamnade mellan stolarna och inte behandlades av VOF:s styrelse (ref: Tomas Brodin tillträdande ordf – muntligen 2016-03-30). Detta innebär inte att VOF inte hade invändningar mot torvtäkten! Trots LST:s tydliga markering om att icke inkommet samrådsyttrande inte är "tillräckligt" gjorde varken exploatören eller Länsstyrelsen några ansträngningar för att kontakta de ideellt organiserade ornitologerna inom VOF (inklusive Kungsörnsgruppen). Uppgifter kontrollerade med berörda föreningsaktiva ornitologer (PO Nilsson, Erik Owusu-Ansah, Tomas Brodin – 2016-03-30).

Det är vidare bedrägligt av exploatören att undvika synpunkter från VOF i MKB trots LST:s (och Bjurholms kommuns) påstötningar. Att intentionen varit låg framgår av att SWECOS:s konsult Anita Wennström i samrådsprotokollet 2009-09-02 förklarade att "Anita kontaktar ornitologen Adjan de Jong för avstämning av känd (rov?)-fågelförekomst. Annars blir det en översiktlig fågelinventering".

Istället vände sig exploatören, redan efter påstötningen från LST (om att kontakta VOF) under första samrådet, till Adriaan (Adjan) de Jong. SWECO:s konsult (via sin dåvarande arbetsgivare Botniabanan AB) visste att denne beredvilligt gick exploatörens ärende (den gången i samband med den ifrågasatta järnvägsbyggnationen genom Natura 2000-området i Umeälvens delta och slätter). Att då i samrådsprotokollet skriva att man kontaktar "ornitologer" anser jag vara försåtligt och vilseledande. Ingen utan insyn i de båda exploateringsärendena skulle ha en chans att upptäcka denna jävsrelation mellan två inblandade konsulter. Nu har undertecknad denna erfarenhet och framför därför detta, föga smickrande, jävsförhållande här och nu.

Sättet att formulera sig i protokollet säger, för det första, att konsulten (Wennström) inte känner till var kompetensen kring rovfåglarnas förekomst eller hänsynskrav finns. För det andra, visar det att hon egentligen inte ville erhålla några synpunkter från VOF, eftersom hon visste att den namngivne ornitologen inte är föreningsaktiv inom VOF. För det tredje, antyder formuleringen att hon kan ha haft gentjänster att utkräva från den namngivne konsulten som snarare varit VOF:s och Sveriges ornitologiska förenings motståndare i miljöprovningen av Botniabanan

genom Natura 2000-området Umeälvens delta och slätter. VOF (med stöd av SOF och SNF) menade att det fanns andra alternativa dragningar av järnvägen sista biten till Umeå.

Alternativa dragningar som hade varit bättre för både miljön och människors hälsa!

Till saken hör att Europadomstolen nyligen har dömt Konungariket Sverige till skadestånd för att man i prövningen av Botniabanan aldrig lät sakägarna (däribland Sveriges ornitologiska förening) få frågan om kraven, som ska vara uppfyllda vid intrång i Natura 2000, bli rättsligt prövad. Detta går inte att läsa i några officiella handlingar. Fågelföreningarna var aldrig mot själv Botniabanan, bara de politiskt vinklade och felaktiga argumenten för att uppfylla kraven på intrång; att det 1) "sknades alternativ", 2) "fanns ett allt överskuggande allmänintresse" samt 3) "gick att kompensera"¹.

Bisatsen "annars blir det en översiktlig fågelinventering" antyder; 1) att Wennström förstått att SWECO missat göra en fågelinventering, 2) att hon ändå inte drar sig för att göra en slags slentrianmässig förhastad bedömning utifrån sina egna (troligen högst måttfulla) ornitologiska kunskaper och observationer under sitt fältbesök i augusti 2008. Det kan i sammanhanget tilläggas att ingen av exploatörens konsulter rapporterat några fågelobservationer i Artportalen.

I själva ansökan inkommen till LST 2011-06-16 skriver exploatören, på sid 4, att man åtgärdat de saknade samråden, vilket inte stämmer och i synnerhet inte beträffande fågelförekomsten. Formuleringen "samtliga relevanta synpunkter har beaktats i bifogad miljökonsekvensbeskrivning (MKB) bilaga B" är därför direkt vilseledande och borde ha upptäckts av den internt oeniga LST.

Värt ett extra påpekande är att Naturvårdsverket inte har yttrat sig, inte ens i samband med överklagan.

I en av otaliga kompletteringshandlingar (denna från 2012-01-26) vilseleder exploatören (sid 12) i frågor rörande fågellivet; "Besök på platsen har utförts under två dagar av en ornitolog och det har beskrivits att myren sällan är en viktig fågellokal utanför häckningstid". Jag vill påtala det bedrägliga och uppsåtliga beteendet från exploatören i att "glömma" bort att deras fågelkonsult besökte myrarna (kanske inte Holmmyran dock – se andra avsnitt) under två blåsiga dagar i slutet av september 2009 och att han själv skrivit att han bara avgett allmänna synpunkter och att han inte inventerat.

¹ Det kan vara värt att påminna de intresserade om att varken försenad miljöprövning eller mycket dyra kompensationsåtgärder hade behövts om de ansvariga hade tagit alternativfrågan på allvar och ändrat sin ursprungliga plan, som tillkom innan Umeälvens delta verkligen blev Natura 2000.

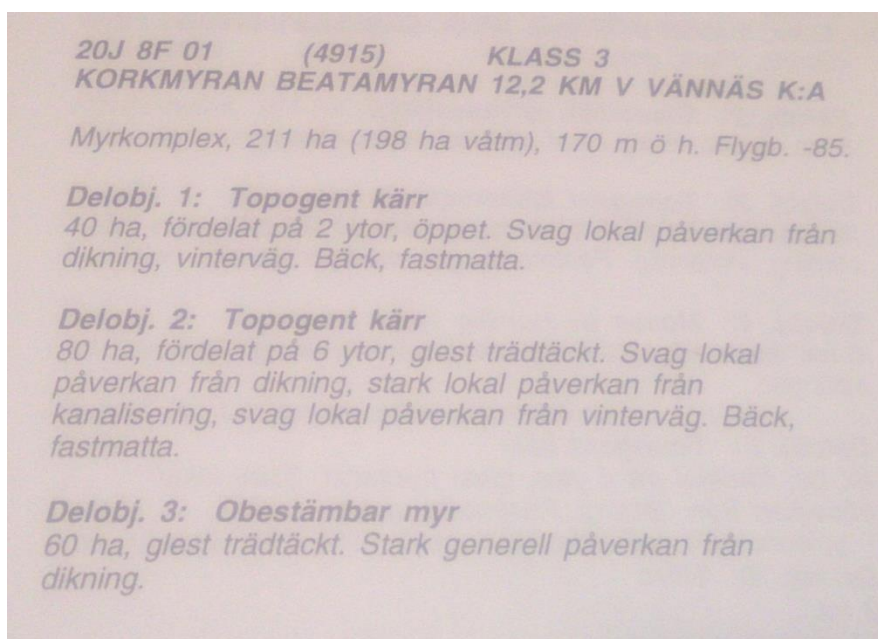
ALTERNATIVHANTERINGEN – ETT VILSELEDANDE FUSKVERK

Både exploatören (NEOVA och dess konsult SWEKO) samt LST hänvisar ofta till de låga naturvärdena enligt Våtmarksinventeringen (VMI) som genomfördes 1984-1990 (Länsstyrelsen i Västerbotten 1993). I själva verket har samtliga tre myrar endast bedömts via flygbildstolkning och helt utan fältbesök åsatts Klass 3 dvs ett "Visst naturvärde", där nästa Klass 4 betyder "Låga kända naturvärden". Klass 3 betyder (sid 29 i Länsstyrelsens i Västerbotten 1993):

KLASS 3: "Objekten har vissa naturvärden. De utgör en mycket stor och heterogen grupp av våtmarker. Vissa delar av områdena kan ha höga värden som kan komma att undanhållas från ingrepp".

Att en oenig LST gör en exploateringsvänlig tolkning av sin egen VMI-definition, genom att förneka möjligheten till "höga värden" inom Klass 3, är anmärkningsvärt.

Jag har fotograferat avsnittet om de aktuella våtmarkerna på sid 23 i Bilaga 3 till VMI (Länsstyrelsen i Västerbotten 1993). Se Figur 1 och Figur 2. Den exakta ordalydelsen är förvånansvärt nog inte redovisad i exploatörens Naturvärdesbedömning från 2008 och (därför?) inte heller i LST:s beslut. Även namnet har man (taktiskt) vänt på så att den mest värdefulla delen Korkmyran (delobj 1-2) försvann ur ansökningshandlingarna. **Som jägmästare och ornitolog bedömer jag att Kurkmyran har sammantaget höga naturvärden och att den i huvudsak är orörd. Därför antar jag att den, om man under VMI gjort ett fältbesök, hade blivit en Klass 2-myra.**

Figur 1. Fotografi på data om myrkomplexet Kork- och Beatamyran från VMI bilaga 3 sid 23.

Formuleringen i den oeniga LST:s beslut 2014-02-13 (sid 14) lider av flera exploateringsvänliga vinklingar och omskrivningar (mina understrykningar):

"Beatamyran/Kurkmyran är ett stort topogent kärr som enligt våtmarksinventeringen kan vara påverkad av äldre dämning. Holmmyran är ett område med strängbladmyr och topogent kärr som delvis är påverkad av äldre dikning och det finns spår av en mindre äldre torvtäkt. Båda områdena har i våtmarksinventeringen fått naturvärdesklassning 3 vilket betyder att det finns vissa naturvärden i områdena."

Orden "äldre dämning" har inget med varken VMI eller verkligheten att skaffa utan härstammar från de Jongs "ornitologiska synpunkter". Varför kollar inte LST upp fakta bättre?

I exploatörens MKB (sid 11) lyfter man allra först fram angående "Alternativa placeringar" att närboende föreslagit Lappåsmysan (AC20J8F02), men att den avskrivits för att den har "bedömts ha mycket höga naturvärden (Klass 2)". För det första kom detta förslag helt spontant och näst intill desperat under det första samrådsmötet. Att exploatören ändå lägger in detta först i sin ansökan visar hur bedrägligt man arbetar. Även sättet att formulera sig är tendensiöst. Det stämmer visserligen att den nämnda myren är av Klass 2, men det betyder "Höga naturvärden" och inte "Mycket höga naturvärden" som man bedrägligt skriver. Den hade i så fall åsatts Klass 1. Att "Stark lokal påverkan från kanalisering" eller "Svag lokal påverkan från dikning och vinterväg" inte är ett hinder för att en myr i samma kommun ska bli utpekad som Klass 1, bevisas av den näraliggande myren Ranningsmysan (AC21J0F01).

När man vill välja bort ett objekt så överdriver man dess naturvärden, samtidigt som man, genom sitt ordval sänker naturvärdena på det objekt man vill exploatera. Jag anser att enbart detta ohederliga sätt att hantera alternativkravet är skäl nog för att underkänna MKB:n. En seriös handläggning hade inneburit att exploatören letat alternativa lokaler bland Klass 4-mysar som är belägna en bit från mänskliga boningar. **Enligt VMI finns inte mindre än 573 myrar/myrkomplex med denna lägsta naturvårdsklass i Västerbotten, varav många i den lättillgängliga Umeåregionen.**

Efter att ha konstaterat detta, lägger jag inte ned ytterligare tid på att visa hur undermåligt alternativfrågan hanterats av exploatören, och hur lika undermåligt en oenig LST skött sin myndighetsutövning. Hur många liknande bristfälliga MKB:er har godkänts av LST i Västerbotten? Ger en oberoende granskning vid handen att så är fallet måste rutinerna revideras.

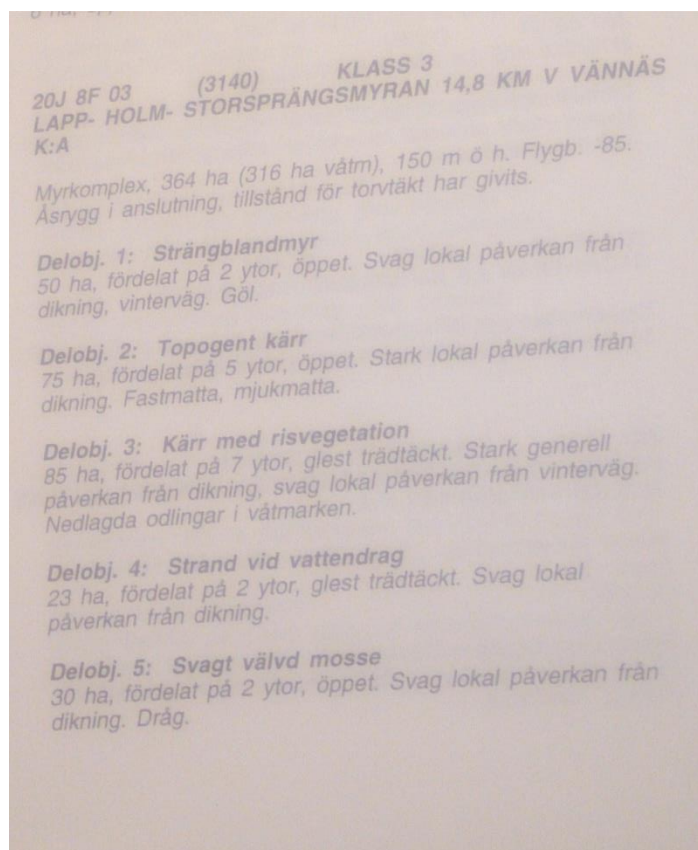
Jag hävdar att exploatören utan några eftergifter, på vare sig ekonomi eller logistik, kunde valt någon av de många Klass 4-mysar som finns inom regionen. Sedan kan man undra hur ett finskt företag kan hävda att man genom detta, avseende natur och människors hälsa, dåliga val skulle erbjuda ett komplement till den regionala energiförsörjningen? Varför lämnade man finsk mark? Det hade varit klädsamt om exploatören givit sådan bakgrundsinformation i ansökan istället för att presentera omsättning, antalet anställda mm.

De två (av 573!) myrar man valde att kalla "alternativ" avfärdades lättvindigt och slentrianmässigt med formuleringen att de (min understrykning) "har delvis undersökts men utesluts från fortsatt utredning då de är väldigt grunda och splittrade". Här måste en utomstående betraktare reagera; "delvis undersökts"?! Att exploatören inte har uppfyllt

undersökningsplikten är för mig uppenbart. Enbart med ledning av de ytterst snarlika RT90-koordinaterna sluter jag mig till att exploatören nöjt sig med att ta fram två lilafärgade fläckar (Klass 4-myrar) på VMI-kartan.

Alternativ 1) Bastulidmyran, Vindeln kommun: Här har man inte ens angett myrens VMI:nr (vilket tvingade mig att gå via RT90 koordinaterna (7122000/1677000) ett kartprogram för att hitta den). Man verkar ha ansträngt sig minimalt, då jag (i VMI-katalogen) finner en 72 ha stor angränsande myr V Bastulidmyran (AC21J4F02) ett stenkast från den halvhjärtat "föreslagna" Ö. Bastulidmyran (AC21J4F03, 107 ha). Det enda som stämmer är att de båda är av Klass 4.

Alternativ 2) Väster-Dikmyran, Umeå kommun: De med Alt 1 förvånansvärt snarlika RT90-koordinaterna (7122000/1714300) ledde mig via mitt kartprogram till AC21K4C02 (145 ha) utanför Mickelträsk. Den är visserligen Klass 4, men hur redovisas (verifieras) att den (tillsammans med Alt 1) är "våldigt grunda och splittrade"? Det lyser slentrianmässighet och nonchalans kring denna MKB.

Figur 2. Fotografi på data om myrkomplexet Holmmyran från VMI bilaga 3 sid 23.

Angående Holmmyran finns alltså i VMI (Figur 2) en intressant notering "tillstånd om torvbrytning har givits". Varken exploatören eller den oeniga LST har nämnt och än mindre

bringat reda i vad denna formulering betyder. Har man ens läst vad som står redovisat i VMI? I exploatörens ansökningshandling (sid 3) står det tvärtom att områdena varken ingår i detaljplan eller berörs av annan koncession. Vad stämmer? Uppfyller man undersökningsplikten på detta vis?

Exploatörens föga imponerande alternativhantering ska därför underkännas och därmed MKB:n, vilket då måste leda till att Regeringskansliet underkänner LST:s beslut.

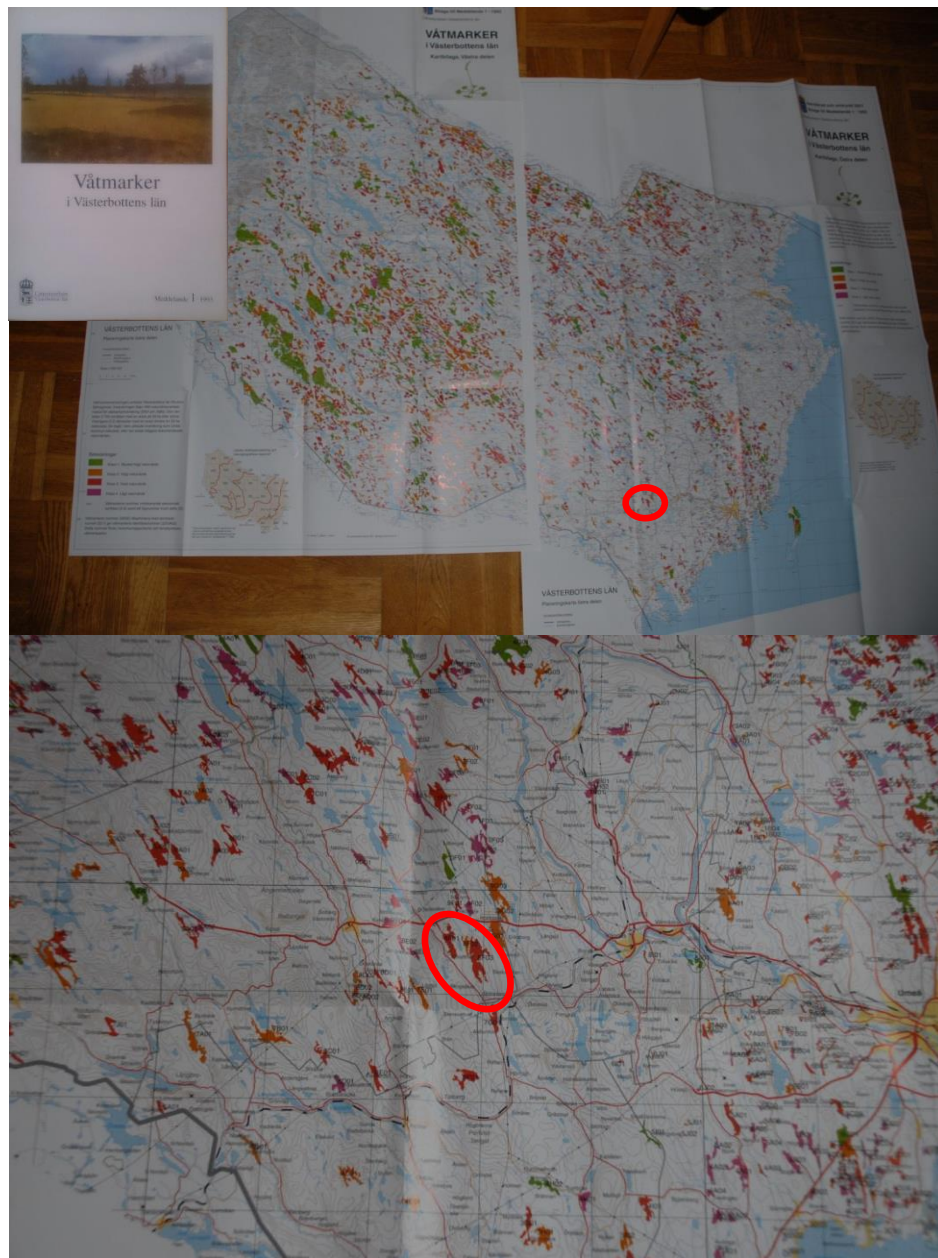
I SWECO:s Naturvärdesbedömning daterad 2009-09-30 (tre dagar efter de Jongs besök) står på sid 3 att "separat fågelinventering har gjorts" samt att myrarna "är påverkade av tidigare mänsklig verksamhet". Vidare försöker exploatören, via SWECO, sänka områdets värde genom att upprepa att det förekommer "contortaplantering", "markberedning" och "aktivt skogsbruk" runt om myrarna, som om själva myrarna skulle minska i värde på grund av detta. På sid 20 står så den mest citerade meningen "spår av något som kan vara en gammal liten torvtäkt". Dock visas ingen bild varför jag känner ett ansvar att redovisa ett foto från juni 2014 av detta område (Figur 3). **Att den "gamla torvtäkten" verkligen är liten är ställt utom allt tvivel!**

Figur 3. Ett ca 5x5 m litet område i centrala delen av Holmmyrar, som av SWECO framställts som "spår av något som kan vara en gammal liten torvtäkt". Strax invid denna plats häckade minst ett par Ljungpipare, (*Pluvialis apricaria*) upptagen i Artskyddsförordningens Bilaga 1. Foto: Per Hansson, Vox Natura 2014-06-06.

OMRÅDET LIGGER I EN MYRFATTIG DEL AV LÄNET

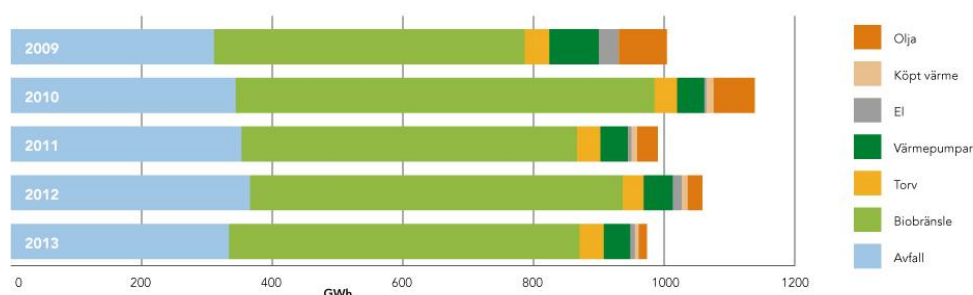
Det aktuella området ligger på gränsen mellan naturgeografisk region 29a, "Kustslätter och dalar vid Bottenviken" och 30a "Norrlands vågiga bergkullterräng med mellanboreala skogsområden". I båda dessa regioner är våtmarkerna färre och generellt sett mer påverkade än längre västerut. Detta innebär, tvärt emot vad exploatören och LST hävdar, **att de kvarvarande myrarna (även de av klass 3) i östra delarna av länet är av proportionerligt större biologiskt värde bara med anledning av sällsyntheten**. Av VMI och Figur 4 framgår tydligt att Bjurholms kommun, som helhet, är ett våtmarksfattigt område varför de två aktuella myrkomplexen (röd ring) är av stort värde.

Figur 4. Fotograferad översiktskarta och detalj från "Våtmarker i Västerbotten" som visar att de aktuella myrarna ligger i ett relativt myrfattigt område (röd cirkel) (Länsstyrelsen i Västerbotten 1993). På denna karta framkommer att Korkmyran, Beatamyran och Holmmyran ligger i ett relativt våtmarksfattigt (vitt på kartan) område av länet.

PÅHITTAT ALLMÄNINTRESSE

Exploatören skriver kategoriskt och självsäkert, men utan verifikat eller referens, i sin ansökan (sid 4) "Syftet med torvbearbetningen är att utvinna energi från förbränning av torven som avses försäljas till värmeanläggningar i regionen. Genom förbränning av torv i värmeverk kan volymen olja vid förbränning minskas. Därigenom finns ett allmänt intresse av att verksamheten kommer till stånd". Enligt mina egna sonderingar, har inte regionens stora bränslekonsument, Umeå Energi AB, något behov av ytterligare torv. Umeå Energi Dåva är Norrlands största kraftvärmeverk och en av världens mest energieffektiva anläggningar. År 2014 brändes endast cirka 1 procent olja, hela 52 procent biomassa och 39 procent avfall. Andelen torv är liten, och ska fasas ut enligt hållbarhetsstrategi Henrik Bristav (Figur 5).

Figur 5. Umeå Energis "Bränslemix" enligt deras webbplats: <http://www.umeaenergi.se/varme/fjarrvarmens-samspel-med-miljon/miljodata> (hämtad 2016-04-07)

Enligt uppgift har heller inte regionens andra stora aktör i energibranschen (Skellefteå Kraft AB) några intentioner att köpa torv. De tre täkter man har koncession på räcker, med råge, till det begränsade (och minskande) behovet för Skellefteå Kraft AB.

Vad menar då exploatören med begreppet "regionen"? Varför avkrävde inte den oeniga LST ett leveransavtal eller en utredning som stadgas i förordningen för att styrka detta "allmänintresse"? **Men inte ens en verifierad avsättning i regionen skulle berättiga ett exploaterande av just dessa myrar, där de motstående intressena helt otvetydigt är både många och väl underbyggda. Det är bara att läsa samrådsyttranden och överklaganden.**

BEMÖTANDE AV LÄNSSTYRELSENS YTTRANDE 2015-02-17

Jag har tagit del av den oeniga LST:s extremt kortfattade skrivning till Miljö- och Energidepartementet daterad 2015-02-17 angående fågelinventeringen (Underbilaga A till BILAGA 1) och kan konstatera att en oenig LST helt negligerar det faktum att Vitvattnets bysamfällighet, genom undertecknad, har kunnat visa att exploatören beställt och i sin MKB inkluderat, ett rent teoretiskt dokument i form av de Jongs "ornitologiska synpunkter" men gett det digniteten av "fågelinventering".

Den exploateringsvänliga inställningen från LST är tydlig när man jämför den första meningen "Länsstyrelsen välkomnar fågelinventeringen och ser den som ett ytterligare kunskapsunderlag

om områdets naturvärden” med konstaterandet att ”inventeringen förändrar emellertid inte Länsstyrelsens ställningstagande i ärendet”. Jag anser att det krävs en oberoende utvärdering av LST:s resonemang. Hur ser kompetensen gällande art- och biotopskyddslagstiftning ut på LST i Västerbotten? Liknande objekt renderar i Jämtlands län avslag – till och med förekomsten av färre i Artskyddsförordningen listade fågelarter innebär avslag (t ex: Bölesmyren, Bergs kommun, Jämtlands län (Dnr 543-3940-13) och Branaflon, Östersund kommun, Jämtlands län (Dnr 543-3941-13)). **Det kan inte få vara så att olika länsstyrelser bedömer olika när det gäller samma exploatör, färre listade fågelarter och samma naturvärdesklass. Det är inte rättssäkert!**

En oenig LST hade inte modet (eller kompetensen?) att konstatera att fågelinventeringen (Underbilaga A till BILAGA 1) kunde visa att exploatörens ”ornitologiska synpunkter” var en skrivbordsprodukt och att ett flertal skyddsvärda och/eller utpekade fågelarter faktiskt förekom på Kurkmyran, Beatamyran och Holmmyran. Det faktum att fågelinventeringen uppmärksammade den oeniga LST på att exploatörens ”expert” exploateringslägligt nog hade ”glömt” att nämna någon enda fågelart som är rödlistad eller står upptagen i Bilaga 1 i Artskyddsförordningen, tycks inte bekomma LST.

Allvarligt är att det avvisande yttrandet även innebär att en oenig **LST aktivt, och mot bättre vetande, tillåter exploatören bryta mot Artskyddsförordningen**. Så vitt jag kan förstå av handlingarna har LST nämligen inte begärt in underlag för att ge dispens från Artskyddsförordningens 4 §, trots att man genom fågelinventeringen fick kännedom om förekomst av både flera arter i Bilaga 1 (t ex trana, storspov, ljungpipare och grönbenas plus minst ytterligare ett antal arter knutna till myrholmarna). Jag konstaterar att en oenig LST inte ens inväntade exploatörens yttrande angående fågelinventeringen innan man avfärdade den. Dessutom använde exploatören och myndigheten nästan samma formuleringar! Vad säger detta? Måhända att en oenig LST gett exploatören ett positivt förhandsbesked, att man inte lagt ned tillräckligt med tid på ärendet eller inte haft rätt kompetens och att man därför ”inte vill vara besvärlig” gentemot exploatören – och ger tillstånd? Hela ärendet är illa skött och borde vara avslaget för flera år sedan.

LST har alltså inte reflekterat över att det kunde förekomma i Bilaga 1 listade arter inom koncessionsområdet. Inte ens när Vitvattnets Bysamfällighet genom undertecknad lämnar in en professionellt genomförd fågelinventering som visar förekomst av flera listade fågelarter reagerar man. **Det i sig är skäl nog för Regeringen att bifalla överklagan och upphäva beslutet om koncession.**

BEMÖTANDE AV EXPLOATÖRENS YTTRANDE 2015-02-24

Även exploatören ingav till Regeringskansliet 2015-02-24 (felaktigt daterat 2014-02-24) ett yttrande gällande fågelinventeringen (Underbilaga A till BILAGA 1).

Först ett par kommentarer angående exploatörens ”ornitologiska synpunkter” efter ett blåsigt helgbesök som en oenig LST senare benämner ”fågelinventering 26-27/9 2009”. Det är för mig svårt att förstå att LST:s naturvårdsenhet har godkänt dessa översiktliga synpunkter som tillräcklig ”fågelinventering”. I praktiken består ”de ornitologiska synpunkterna” av en lista på 14 arter (utan antalsangivelser): *”Fågelarter observerade 26-27 september 2009: bergfink,*

björktrast, bofink, domherre, dubbeltrast, enkelbeckasin, järpe, korp, nötskrika, orre, rödvingetrast, större hackspett, talgoxe, talltita”.

Ingenstans i exploatörens eller LST:s handlingar reflekteras över Sveriges särskilda ansvar för myrar av det slag som nu är aktuella. Tvärtom kände sig ”fågelexperterna” de Jong nödgad att för uppdragsgivarens räkning (trots att uppdraget specifikt gällde fåglar) använda större delen av sina ”ornitologiska synpunkter” för att beskriva tecken på att ”området är sannerligen ingen ödemark”.

Vidare är det ytterst flagrant att exploatörens ornitolog uppenbarligen inte visste vilken myr som han besökte respektive skulle göra ett utlåtande för. Han beskriver i sitt utlåtande Stor-Sprängmyran istället för Holmmyran som exploatören söker koncession för! Fast även om experten hade besökt rätt myr den blåsiga helgen 26-27/9 2009 skulle han ändå inte funnit varken häckande storspovar eller ljungpipare, eftersom de allra flesta fågelarter redan lämnat området vid denna tid på året. Inte nog med detta slarv, även exploatören vidareförmedlar (medvetet?) de Jongs beskrivning av Stor-Sprängmyran som just Holmmyran: ”Även denna myr är kraftigt påverkat av dikning. I de centrala och östra delarna finns fortfarande blötare partier men numera är merparten av myren skogsbevuxen. Kantzonerna mot skogsmarken runt myren är smala och kraftigt påverkade av dikning. Myren har i sitt nuvarande skick inget större värde för myrfåglar.” Det är för mig fullständigt främmande att skriva så utan att ha besökt området under fåglarnas häckningstid.

Så över till exploatörens bemötande av Vitvattnets bysamfällighets överklagan, som hade fågelinventeringen som en viktig del.

Allra först kan man konstatera att det uppenbarligen krävdes tre (3) fågelexperter för att försöka ge sken av någon slags tyngd till det annars ”fjäderlätta” och nonchalanta yttrandet.

Jag vill uppmärksamma Regeringskansliet på att bemötandet består av flera **taktiska knep**: 1) försåtlig felskrivning av rubrik samt förnekande om vem som gjort inventeringen, 2) förnekande av egna MKB:ns brister, 3) vilseledande kritik på min inventering och 4) felaktiga påståenden om fåglarnas störningskänslighet.

- 1) För det första vilseleder exploatören Regeringskansliet genom att försåtligt och felaktigt påstå att ”Vitvattnets jaktlag” skulle varit initiativtagare till min inventering. Den riktiga uppdragsgivaren var (och är fortfarande) Vitvattnets bysamfällighet. Exploatören har inte citerat min rapport fullständigt – de tog bort den viktiga andra delen i rubriken ”samt synpunkter på NEOVA AB:s miljökonsekvensbeskrivning”. Det är också anmärkningsvärt att exploatören inte heller namngiver mig som gjort inventeringen. Min sammanfattning är att yttrandet genomsyras av nonchalans och otillbörligt maktspråk.
- 2) I bakgrundens tredje stycke påstår man framt att ”Den bedömning som tidigare gjorts av våtmarkerna och kringliggande landskap samt de synpunkter på miljökonsekvensbeskrivningen som framkommit under processen har inte indikerat något behov av ytterligare fördjupning och riktad fågelinventering. Inte heller jaktlaget har lyft frågan om fågellivet under samrådsprocessen”. Men det hade dock Bjurholms

kommun, byborna, Naturskyddsföreningen och flera andra sakägare gjort. Inte minst i det nu aktuella överklagandet. Att då blunda för kritiken om bristande fågeldata är rent ut sagt oförsämrat och måste påpekas klart och tydligt.

Vidare hävdar exploatören, precis som en oenig LST (avstämning via telefonsamtal?) att inventeringen "självlart fördjupar bilden av fågellivet i landskapet, men att den bekräftar den bild som beskrivs i MKB:n". Hur då? **Så att de fåglar de inte ens försökt att inventera bekräftas alltså av de fåglar jag inventerat? Att jag konstaterade en lång rad i Artskyddsförordningen utpekade arter tolkar de som att deras bild – utan en enda hotad eller listad art nämnd – blir bekräftad? Vad anser Regeringen? Får det gå till så här i en rättstat?**

- 3) De exakta platserna för häckande storspov och ljungpipare kan givetvis anges – eftersom de bevisligen häckar i området, men det har i praktiken ingen betydelse eftersom det är fullständigt självklart att en torvtäkt av föreslagen storlek skulle radera dessa häckningsplatser. Jag kan intyga att samtliga revir/boplatser skulle utraderas vid en eventuell torvtäkt!

Det är till exempel känt från Irland, med stora torvtäkter, att just storspov, ljungpipare, tofsvipa och moripa (dalripa) har drivits bort från mossar med maskinell torvbrytning (Irish Peatland Conservations Council 2016). Exploatören brukar obefogad, försåtlig och vilseledande kritik av den enda riktiga fågelinventeringen. Vidare använder man nedlåtande och ifrågasättande ordalag (utan någon egen inventering) angående förekomsten av arter utpekade i EU:s Fågeldirektiv (Bird Directive, därav bokstaven "B"). Man skriver vid upprepade tillfällen "enligt yttrandet". Märkligt att man anser sig ha råd med denna raljans när man blivit påkommen "med skägget i brevlådan"! **Tyvärr visar det på en icke acceptabel obalans i Västerbotten vad gäller (makt)förhållandet mellan särintresserade exploatörer och allmänintresset i form av naturskydd.**

Angående storspov (*Numenius arquata*) vill jag bemöta de förringande formuleringarna om artens förekomst på de aktuella myrarna – som om man ifrågasatte den. Helt otvetydigt häckar storspov på åtminstone Holmmyran och födosöker regelbundet på både Kurk- och Beatamyran. Uppenbarligen är den tillräckligt "stor och blöt". Teoretiska funderingar om att "arten föredrar stora blöta myrar" eller "de stora inlandsmyrarna" kan inte förringa det faktum att arten verkligen häckar inom koncessionsområdet.

- 4) Så slutligen några ord om de felaktiga påståendena om fåglarnas störningskänslighet. De tre exploateringsornitologerna påstår kategoriskt och utan en enda vetenskaplig referens att "storspoven är inte störningskänslig"!

Forskaren J-O Helldin gjorde på uppdrag av Naturvårdsverket en genomgång av vetenskaplig litteratur om Sveriges rödlistade fåglars störningskänslighet för vindkraftverk, vägar/järnvägar, friluftsliv och jakt (Naturvårdsverket 2004). Tyvärr fanns inte torvtäkt med i denna sammanställning. Men storspoven är bevisligen känslig för

samtliga undersökta typer av störning: Vindkraftverk (Meltotte 1982), Konstruktionsarbete (Winkelman 1992c), Friluftsliv, bl.a. stigar (Laursen et al. 1997), Jakt (Burton et al. 2002a, b).

Artdatabanken, SLU (2010) med Adriaan de Jong som en av författarna, skriver "Vidare bör de stora och blöta myrarna skyddas mot exploatering av olika slag eftersom häckningsframgången tycks vara bättre där än på jordbruksmark. Igenväxning av myrmarker (p.g.a. ökat kvävenedfall) har också angetts som ett problem för vadare som föredra öppna miljöer. Det är därför av stor vikt att undersöka artens utbredning, numerär och häckningsframgång på myrar och mossar i olika delar av landet." Det är anmärkningsvärt och allvarligt att de Jong, när han uppenbarligen förstår att han förbisett storspov i sina "ornitologiska synpunkter", ändå via exploatören inte bara försöker ifrågasätta att storspoven häckar på Holmmyran utan (för säkerhets skull) även ifrågasätter artens störningskänslighet.

BirdWatch Irland har konstaterat en 96%-ig nedgång av storspov de senaste 20 åren. De nämner särskilt maskinell torvbrytning och vindkraft som värsta farorna:

Project manager för BirdWatch Ireland, Dr. Anita Donaghy, säger att habitatförlust är den huvudsakliga orsaken för denna minskning: "The marginal upland areas where Curlew breed have been widely destroyed or fragmented by a range of land-use pressures", she said. "Afforestation, commercial peat-cutting and windfarm developments are all factors that have probably contributed to the decline. As their habitat becomes more fragmented, Curlews also become more vulnerable to predation".

Det är tyvärr även nödvändigt att i denna inlägga bemöta de Jongs påstående om att det inte finns något Åtgärdsprogram för storspov eller ljungräp. Och från det (felaktiga) påståndet dra den exploateringsvänliga slutsatsen "Detta innebär att arterna idag inte bedöms så hotade eller kräver åtgärder att deras överlevnad inte kan säkras med enbart hänsyns- och skyddsmetoder". I sanning ett märkligt citat, i **synnerhet med tanke på att de Jong aktivt medverkar i ett internationellt åtgärdsprogram för storspov som är nära tryckning (AEWA in prep) samtidigt som han lokalt i Vitvattnet förnekar något åtgärdsprogrammers existens. Även en "Management Plan" fanns tryckt vid tillfället för ansökan (EU 2007).** Här kan man under rubriken "Threats" läsa "Importance of habitat loss/degradation • For breeding areas in the EU the importance of habitat loss/modification is set at High". Hur effektiv har den oeniga LST:s kontroll av Miljöbalkens "Kunskapskrav" varit om detta flagranta och medvetna agerande accepteras och godkänns? Jag uppehåller mig nu kring det kommande åtgärdsprogrammet för storspov:

AEWA (Brown, D.J.) in prep. International Single Species Action Plan for the Conservation of the Eurasian Curlew *Numenius arquata arquata*, N. a. *orientalis* and N. a. *suschkini*. AEWA Technical Series No. XX. Bonn, Germany.

I detta åtgärdsprogram kan man läsa om vårt land i åtminstone två uttalanden från aktuell expert: "Sweden, birds started breeding in arable fields (cereals and leys) when they replaced natural damp grasslands as a result of drainage and cultivation (**Adriaan de Jong, pers. comm.**). " Och vidare: "Grassy or moss-dominated bog habitats within forests have also been reported in certain parts of their range (del Hoyo et al. 1996) and birds nest on large open aapa mires in Northern Scandinavia (**Adriaan de Jong, pers. comm.**). "

Nedan återges översatta citat från **Åtgärdsprogrammet för storspov** som de Jong medverkat i - likväl undanhållande dess existens inför Regeringskansliet:

"Threats: Peatland habitats (e.g. lowland raised bog) are an important breeding habitat in several Range States. Anecdotal evidence from Germany and the UK suggests that Eurasian Curlew first began breeding on farmland after colonising farmland from adjacent bog habitats. In the future, peatland habitats may become increasingly important refuges in areas where farmland no longer provides suitable breeding habitat.

Peatland habitats can be degraded by several land management practices (Gunnarsson & Löfroth 2009) including peat extraction for fuel and horticultural products, overgrazing by livestock and native herbivores, burning and lastly drainage, which facilitates many of the other practices. Peat extraction typically involves peat being cut at the onset of the breeding season, so disturbance can be a secondary issue.

"Measures: Ireland: Fully protected at all times and from October 2012 no longer a quarry species under the Wildlife (Wild Birds) (Open Seasons) (Amendment) Order 2012. Existing conservation measures include a coordinated monitoring scheme of wintering birds as part of I-WeBS, monitoring of breeding population on the Shannon Callows, peat cutting restrictions on 11 SACs and habitat management and predator control on Shannon Callows through NPWS Breeding Wader Grant Scheme. Curlew is included as a priority species in the national Upland Bird Conservation Action Plan.

Sweden: Fully protected at all times and not a quarry species. Listed as vulnerable on the Swedish Red List. Existing conservation measures include private nest and brood protection measures at a small number of sites as well as generic agri-environment options (no curlew-specific options are available).

Vidare om hur man ska nå målen, t ex: 1. Ensure sufficient and adequate habitats 1.1. Important breeding sites for Eurasian Curlew are appropriately protected and managed. 1.2. Important staging, stopover and wintering sites for Eurasian Curlew are appropriately protected and managed.

Det tycks heller inte bekomma en oenig LST att storspoven är Västerbottens landskapsfågel.

Angående **ljungpipare** (*Pluvialis apricaria*) upptagen i Bilaga 1 i Artskyddsförordningen, stämmer visserligen de Jongs påstående om att det inte finns något Åtgärdsprogram inom Sveriges gränser. Dock fanns vid tillfället för de Jongs inventering EU (2009) en "Action Plan" för denna art, där habitatförlust av häckningsbiotoper stod som nummer ett på viktiga åtgärder. Artdatabanken (<http://artfakta.artdatabanken.se/taxon/100112>) tar upp följande hotbild för denna art: Händelser utanför Sverige (Viss negativ effekt), Närvaro av annan art (Viss negativ effekt), Dikning/torrläggning (Viss negativ effekt).

Ett exempel på de indirekta effekterna av torvbrytning på predation visas av en omfattande studie på myrar med eller utan torvtäkt i Quebec: predation av fågelbon är mycket större (ca 70%) på brutna myrar än på orörda (ca 10%) (Haddad et al. 2000). Ingenstans i exploatörens dokument berörs detta. Varför inhämtas inte kunskap?

Även **trana** (*Grus grus*) finns med i Artskyddsförordningens Bilaga 1. Som andra av exploatören förbisedda fågelarter skulle den självklart inte bara störas utan försvinna från de aktuella myrarna vid en exploatering.

REFLEKTION OM TORVTÄKTERS MILJÖPÅVERKAN

Jag kunde inte finna någon svensk utvärdering av torvenergens miljöpåverkan, men väl en för grannlandet Estland. Enligt Kimmel et al. (2010) orsakar torvbrytningen i Estlands stora våtmarker följande miljöpåverkan: förlust av biotoper och utsläpp av växthusgaser som orsakar klimatzförändring.

Angående sentida argument (från torvbranschen) om att torvtäkter skulle minska växthusgaser genom att förhindra läckage, vill jag påminna om att en nettoeffekt för miljön skulle bli störst om torvbranschen höll sig till de myrar med störst hydrologisk påverkan, dvs Klass 4-myrar. Avslutningsvis måste jag, liksom en överväldigande opinion, också påminna Regeringskansliet om att torv i själva verket är ett fossilt bränsle som alltför länge givits en "gräddfil" i diverse lagstiftning. **Troligen är det slut med det redan 1/1 2017, då torvlagen sannolikt upphävs.**

SLUTORD

Efter att ha satt mig in i detta ärende, och med erfarenhet av tidigare prövningar av exploateringar i Västerbotten, är jag djupt oroad över att det "klassiska naturskyddet" inte ges vederbörlig tyngd i länet. Jag uppmanar därför Regeringskansliet att granska några exempel på exploateringsstillstånd i Västerbotten, inklusive järnvägar, vindkraftverk och nu torvtäkter. Hur appliceras t ex Artskyddsförordningen och/eller de däri ingående EU:s Fågel- och Habitatdirektiv? Andra begrepp som jag anser skulle behöva skärskådas är "allmänintresse" samt de som är knutna till tillämpningen av Miljöbalkens "allmänna hänsynsregler"; nämligen myndighetens (LST:s) krav på exploatören i form av bevisbörda, kunskapskrav,

försiktighetsprincip och – inte minst – lokaliseringsprincip. Skillnader län emellan ifråga om tolkning mm är oacceptabla!

Kanske skulle det även vara behövligt för rättssäkerheten med en genomlysning av konsultbranschen och jävliknande kopplingar till myndigheter? Om kapitalstarka exploatörer, utöver att kunna köpa in exploateringsvänliga konsultfirmor, även får extra assistans från statens förlängda arm (LST) – hur rättssäker blir då situationen för enskilda individer, bostadsrättsföreningar, bysamfälligheter, vägföreningar eller ideella naturföreningar?

Jag anser att denna miljöstrid om myrarna vid Vitvattnet, som ett finskt statligt företag vill profitera på, tjänar som ett bra exempel på hur frustrationen växer runt om i landet. Vi är många som vill få stopp på lagvidrig, godtycklig och orättvis handläggning! För att något någonsin ska ändras måste vi reagera – och det har vi gjort nu!

REFERENSER

- AEWA (Brown, D.J.) in prep. International Single Species Action Plan for the Conservation of the Eurasian Curlew *Numenius arquata arquata*, *N. a. orientalis* and *N. a. suschkini*. AEWA Technical Series No. XX. Bonn, Germany.
- ArtDatabanken 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken SLU, Uppsala.
- Branschföreningen Svensk Torv 2013. Översiktlig bedömning av energitorvens konkurrenskraft.
<https://www.energimyndigheten.se/contentassets/0fe36d82aacc46deae659e396ed64aba/svensk-torv-5.pdf>
(hämtad 2016-04-04)
- EU 2007. MANAGEMENT PLAN for CURLEW (*Numenius arquata*) 2007 –2009. Technical Report - 003 – 2007. © European Communities, 2007.
- EU 2009. EUROPEAN UNION MANAGEMENT PLAN 2009-2011 – GOLDEN PLOVER, *Pluvialis apricaria*. Technical Report - 2009 – 034. N° Catalogue KH-31-09-004-EN-N. © European Communities, 2009. ISBN 978-92-79-13219-3
- Hallingbäck, T. (red.) 2013. Naturvårdsarter. ArtDatabanken SLU. Uppsala.
- Irish Peatland Conservations Council. 2016. <http://www.ipcc.ie/a-to-z-peatlands/peatland-action-plan/habitat-loss-of-peatlands> (hämtad 2016-04-01).
- Naturvårdsverket 2004. Effekter av störningar på fåglar – en kunskapssammanställning för bedömning av inverkan på Natura 2000-objekt och andra områden. Rapport 5351 april 2004.
(<https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5351-5.pdf>)
- Naturvårdsverket 2009. Handbok för artskyddsförordningen - Del 1 – fridlysning och dispenser. Handbok 2009:2, Utgåva 1, April 2009.
- Haddad, S., Desrochers, A. & Savard, J-P L. 2000. Artificial nest predation in bogs: Does peat harvest increase risk? *Écoscience* 7: 32-37.
- Kimmel, K., Kull A., Salm, J-O. & Mander, U. 2010. The status, conservation and sustainable use of Estonian wetlands. *Wetlands Ecology and Management* 18: 375 -395.
- Länsstyrelsen i Västerbotten 1993. Våtmarker i Västerbottens län. Meddelande 1: 1993. Med tillhörande kataloger.
- Länsstyrelsen i Västerbotten 2005. Övervakning och uppföljning av utter i Västerbottens län. Meddelande 3: 2005.
- Länsstyrelsen i Västerbotten 2008. Strategi för skydd och restaurering av våtmarker i Västerbottens län. ISBN 978-91-977654-0-4
- Länsstyrelsen i Västmanland 2011. Bearbetning av energitorv - Att ansöka om bearbetningskoncession enligt lagen om vissa torvfyndigheter. <http://www.lansstyrelsen.se/vastmanland/SiteCollectionDocuments/Sv/miljo-och-klimat/verksamheter-med-miljopaverkan/att-soka-tillstand/att-soka-b-koncession-pm2011.pdf> (hämtad 2016-03-31)
- Naturvårdsverket 2006. Åtgärdsprogram för bevarande av utter (*Lutra lutra*). Rapport 5614, oktober 2006.

Att exploatören vill göra gällande att myrarna inte "är bärande" framstår nästan tragikomiskt om man verkligen besöker Kurkmyran, Beatamyran och Holmmyran under rätt tid. Foto: Per Hansson, Vox Natura.

Häckfågelfaunan på Kurkmyran/Beatamyran i Vitvattnet och Holmmyran i Brännland

- samt synpunkter på NEOVA AB:s miljökonsekvensbeskrivning

Per Hansson, Vox Natura
Box 22
918 03 HOLMÖN

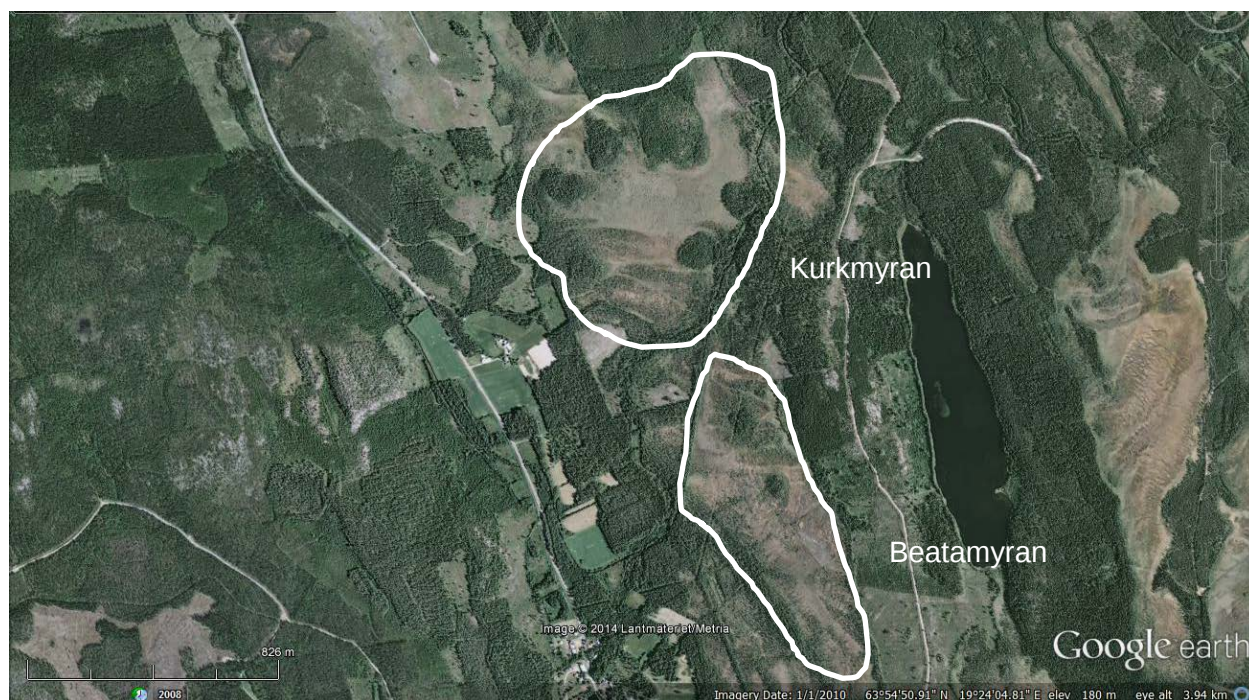
INTRODUKTION

I den tillståndsansökan från NEOVA AB, ett stort statligt¹ finskt torvbrytningsföretag, som Länsstyrelsen i Västerbotten förvånansvärt nog godkände 2014-02-13 (Ärendebeteckning 543-2509-2012) saknas en fågelinventering, trots att det borde vara allmänt känt att många våtmarksfåglar inte har god bevarandestatus och att torvbrytning är en kraftigt biotopförstörande, ändlig, icke-förnyelsebar, för kolbalansen negativ, energiutvinning.

Det finns alltså stor anledning att avge en "second opinion" från en utomstående ornitolog och ekolog. Denna ornitologiskt inriktade rapport ska ses i ljuset av detta.

MATERIAL OCH METODER

Under sommaren 2014 genomfördes på uppdrag av befolkningen i Vitvattnet och Brännland en grundlig häckfågelinventering av två myrkomplex nära samhället Vitvattnet, Bjurholms socken, Ångermanlands län, Västerbottens län. Det första komplexet (fortsättningsvis kallad Kurkmyran) består av Kurkmyran och Beatamyran (karta 1) strax väster om byn Vitvattnet och delas i mitten av Armsjöbäcken, ett biflöde till Hörnån. Det andra komplexet (Holmmyran), består av den västligaste delen av Sprängmyran (karta 2) strax norr om byn Brännland.

Karta 1. Kurkmyr-komplexet ligger invid byn Vitvattnet. Kurkmyran i norr ligger ca 200 m från gården Kurkmyrlandet och ca 300 m från närmsta hus i byn Vitvattnet. Beatamyran ligger ca 500 m från närmsta gård i byn Vitvattnet.

¹ NEOVA AB ägs av den finska storkoncernen Vapo där 50,1% ägs av finska staten och 49,9% ägs av Suomen Energiavarat OY (ett bolag ägt av flera finska kommunala värmeverk).

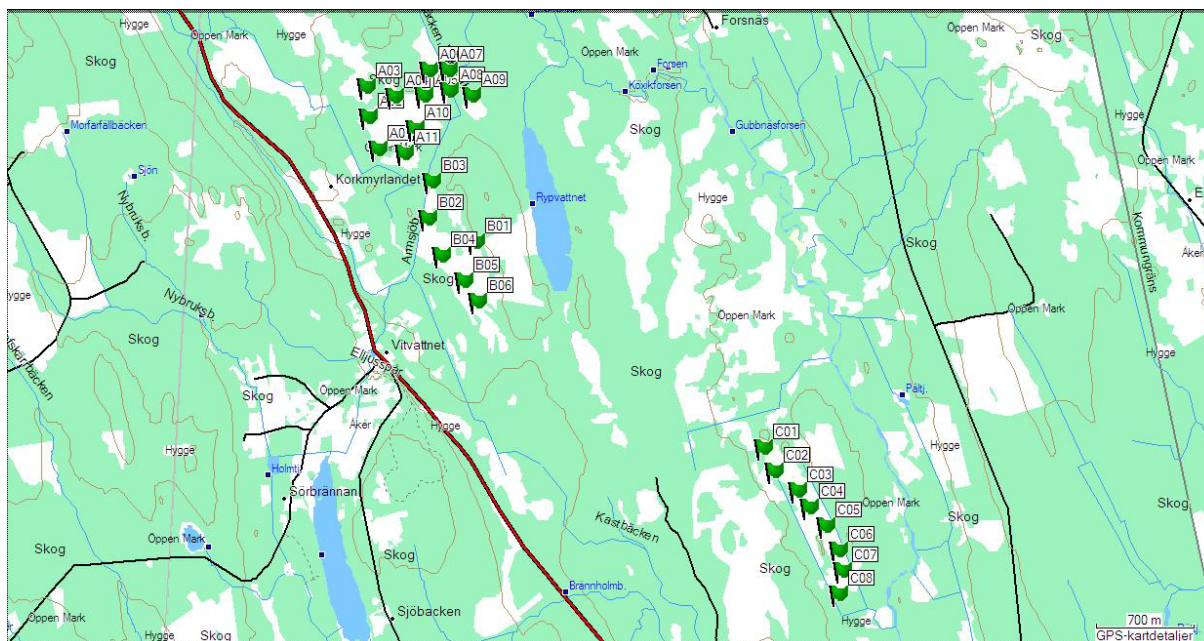

Karta 2. Holmmyran norr om byn Brännland, ca 1,8 km från närmsta gård.

De aktuella myrarna besöktes vid tre tillfällen under fåglarnas häckningstid. Tre dagar med, för fältobservationer, gynnsamt väder (vindstilla och uppehåll) valdes ut. De två första besöken gjordes tidiga morgnar den 5 respektive 6 juni, samt ett tredje besök under bästa morgontid den 11 juli. Tidpunkten för varje besök valdes så att den inbördes turordningen mellan myrarna blev rättvis, så att de alla blev inventerade först på morgonen en gång.

Vid två av de tre besöken på varje myr genomfördes systematiska punktinventeringar så att hela ytan av de aktuella myrarna kunde beskådas och/eller avlyssnas. Beroende på myrarnas storlek och form inventerades mellan 6 och 11 med GPS fastställda punkter under fem minuter per punkt (Karta 3). Det tredje besöket gjordes i form av en friare linjetaxering med kontinuerliga observationer. Varje punkt och linje dokumenterades med hjälp av GPS. En högkvalitativ handkikare (Zeiss 10x40) användes för fågelobservationerna.

För att dokumentera biotoperna under häckningstid 2014 togs 120 fotografier med en systemkamera (NIKON D200), varav bara en handfull ryms i denna rapport. På grund av den öppna topografin kunde av förklarliga skäl väldigt få fåglar dokumenteras med fotografi.

Karta 3. Samtliga 25 inventeringspunkters geografisk belägenheten. Linjetaxeringarna följde i stort sett samma rutt.

Efter inventeringarna lades alla observationer med tillhörande exakta klockslag och specialkommentarer in i den nationella web-baserade fågeldatabasen "Svalan" ².

Som ett komplement till resultatet från årets tre inventeringstillfällen gjordes en omsorgsfull sökning i Svalan av inrapporterade fågelarter i angränsande trakter för att få en bättre bild av den totala fågelfaunan.

Meteorologiska och hydrologiska förutsättningar under 2014

I Västerbottens län var sommaren 2014 fram till midsommar kyligare än normalt, samt nederbördsfattig. Tillskottet av smältvatten från den gångna vintern var mindre än normalt. Juli månad kom sedan att bli det varmaste och torraste på flera decennier, faktiskt på många håll sedan SMHI:s vädermätningar startade 1858 ³. Sammantaget innebär detta att de aktuella myrarna var torrare än normalt sommaren 2014, vilket i sin tur medförde sämre häckningsförutsättningar för våtmarksfåglar som vadare och änder. Följaktligen var även Armsjöbäckens vattenstånd var lägre än normalt (muntl. Marcus Jonsson, Kurkmyrlandet).

Styrande lagar och direktiv

Som en bakgrund till varför det är anmärkningsvärt att ett så stort industriellt exploateringsföretag fått en MKB godkänd utan någon fågelinventering vill jag rekapitulera vilka juridiska regelverk som är tillämpliga i sammanhanget.

² <http://svalan.artdata.slu.se/birds/>

³ <http://www.smhi.se/kunskapsbanken/meteorologi/historiskt-vader-1.7110>

Först och främst har Sverige skyldighet att följa EU:s Fågeldirektiv (2009/147/EG)⁴. Enligt Fågeldirektivet ska vi skydda och se till att alla vilda fåglar och deras livsmiljöer inom Sverige bevaras.

Av Sveriges ca 350 fågelarter är 67 listade i Fågeldirektivets Bilaga 1 (Annex 1). Det innebär att särskilda skyddsområden (Special Protection Areas - SPA), där dessa fåglar häckar eller rastar, ska pekas ut och ingå i Natura 2000-nätverket. Direktivet styr också medlemslänternas möjligheter till jakt och handel av fåglar genom ett flertal regler. Detta berör fåglar som står upptagna i direktivets bilagor 2 eller 3. Fågeldirektivet infördes 1979 och började gälla i Sverige i och med att vi gick med i EU år 1995. Direktivet uppdaterades nyligen (2009).

I Fågeldirektivet står det bland annat i Artikel 4:

"För de arter som anges i Bilaga I ska särskilda åtgärder för bevarande av deras livsmiljö vidtas för att säkerställa deras överlevnad och fortplantning inom det område där de förekommer."

Foto 1. Ljungpipare (*Pluvialis apricaria*) är en av de arter som Sverige, enligt EU:s Fågeldirektiv, måste ta särskild hänsyn till i det praktiska naturvårdsarbetet. Foto författaren.

För Västerbottens inland, där Vitvattnet ligger, kan knappt fyrtio arter förekomma (Tabell 1), varibland t ex ljungpiparen häckar på de aktuella myrarna (Foto 1).

⁴ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:020:0007:0025:sv:PDF>

Tabell 1. Arter upptagna i EU:s Fågeldirektivs Bilaga I och som kan förekomma i trakterna av Vitvattnet

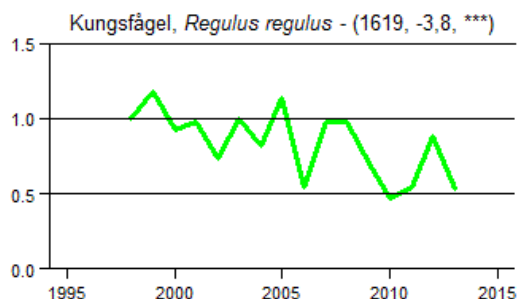
SMÅLOM	STENFALK	SMALN. SIMSNÄPPA	PÄRLUGGLA
STORLOM	PILGRIMSFALK	DVÄRGMÅS	GRÅSPETT
SVARTHAKEDOPPING	JÄRPE	FISKTÄRNA	SPILLKRÅKA
SÅNGSVAN	ORRE	SILVERTÄRNA	TRETÅIG HACKSPETT
SALSKRAKE	TJÄDER	BERGUV	BLÅHAKE
FISKGJUSE	TRANA	HÖKUGGLA	TÖRNSKATA
BIVRÅK	LJUNGPIPARE	SPARVUGGLA	ORTOLANSPARV
HAVSÖRN	BRUSHANE	SLAGUGGLA	
BLÅ KÄRRHÖK	DUBBELBECKASIN	LAPPUGGLA	
KUNGSÖRN	GRÖNBENA	JORDUGGLA	

Därutöver håller Artdatabanken vid Sveriges Lantbruksuniversitet den sk. **Rödlistan**⁵, som är en redovisning av hur det går för Sveriges djur, växter och svampar. Rödlistan tar upp vilka arter som riskerar att försvinna från Sverige och varför arterna är hotade. Kategorierna CR, EN och VU är de verkligt hotade. Hela den svenska Rödlistan presenteras i Tabell 2. I trakten kring Vitvattnet förekommer åtminstone 29 rödlistade arter (Tabell 3).

Tabell 2. Lista med de 29 rödlistade arterna (alfabetisk ordning) som finns rapporterade i Svalan inom 15 x 15 km stort område med Vitvattnet i centrum (se Karta 4).

Backsvala	NT/NT	Havsörn	NT/NT	Mindre hackspett	NT/LC	Tallbit	NT/NT
Blå kärrhök	NT/NT	[Hussvala]	LC/VU	Ortolansparv	VU/VU	Tornseglare	NT/VU
Drillsnäppa	NT/LC	Jorduggla	NT/LC	Rosenfink	VU/VU	Tretåig hackspett	NT/NT
[Duvhök]	LC/NT	[Kungsfågel]	LC/VU	[Spillkråka]	LC/NT	Videsparv	NT/VU
Fjällvråk	NT/NT	Kungsörn	NT/NT	[Stare]	LC/NT	[Ångsoplärka]	LC/NT
[Gröngöling]	LC/NT	[Lappsparv]	LC/NT	Storspov	VU/NT		
[Gulsparr]	LC/VU	Lappuggla	NT/VU	Sädgås	NT/NT		
Göktyta	NT/LC	Lavskrika	NT/LC	[Sävsparv]	LC/NT		

Förklaringen till att en till synes så vanlig fågel som kungsfågeln föreslås till rödlistan är dess signifikant negativa populationsutveckling i den svenska Häckfågeltaxeringen (Figur 1)

Figur 1. Kungsfågels har minskat kraftigt i Sverige. Källa: Lunds universitet (2013)⁶

⁵ <http://www.slu.se/sv/centrumbildningar-och-projekt/artdatabanken/rodlistan/>

⁶ <http://www.zoo.ekol.lu.se/birdmonitoring/res-standard.htm#SÄSPA-PIFIN6>

RESULTAT och DISKUSSION

Biotopbeskrivningar av respektive myr

Kurkmyran är en i huvudsak öppen myr som bäddar in ett antal skogbeksäddade moränkullar till en vacker mosaikartad enhet (Foto 2-7). Den enda signifikanta mänskliga störningen är fördjupningen och uträtandet Armsjöbäcken som rinner mellan Kurkmyran och Beatamyran. Detta innebär samtidigt att det med ganska små medel går att höja naturvärdena genom att höja vattenståndet och skapa fler klarvattenytor.

Kanske ändå bättre möjligheter till restaureringsarbete finns på den lågt belägna frodig inägan just väster om själva myren (Foto 8). Jag anser att exploatören som **"naturvårdsförstärkt noll-alternativ"** borde ha redovisat hur man med enkla medel kunde återskapa stora klarvattenytor och rika våtmarksmiljöer till exempel i och kring Kurkmyran. Området har nämligen stora potentialer!

Det kan inte nog understrykas att områdets belägenhet gör det till ett mycket **lättillgängligt rekreationsområde för traktens naturintresserade människor**. Som bevis för områdets värde för befolkningen kan älgjakttornen och de små grillplatser som jag påträffade under min inventering anföras. Myren torde ge goda hjortronskördar då det fanns gott om blom 2014.

Foto 2. Kurkmyran med berget Vitklippen i fonden mot väster. Nära fotograferingspunkten påträffades häckande **grönbena** och **gulärja**. I Vitklippen häckade sannolikt **gärdsmyg** 2014 och ett par fjällvråk fick ut tre ungar 2014. Tidigare år har **kungsörn** häckat och **berguv** hörs regelbundet enligt ortbefolkningen (Marcus Jonsson muntligt).

Foto 3. En av de urskogsartade myrholmarna på Kurkmyran. Här påträffades bland annat **orre**, **kungsfågel**, **talltita** och **dubbeltrast**.

Foto 4. Det fanns rikligt med hjortron på några ställen på Kurkmyran. Här påträffades fjädrar av **trana**. Senare under sommaren hittade Jan Elveland och Marcus Jonsson ett trunkadaver, som uppvisade tydliga tecken på att fallit offer för traktens topp-predator **kungsörn**.

Foto 5. Som en konsekvens av bäverförekomsten i Armsjöbäcken finns stora områden med död barr- och lövskog, värdefulla biotoper för flera hackspettsarter. Här sågs under inventeringen bland annat **knipa**, **skogsnäppa**, **grönbena**, **sparvuggla**, **större hackspett**, **gransångare** och **ärtsångare**.

Foto 6 och 7. Runt Armsjöbäcken vid Kurkmyran har bävrarna skapat frodiga lövskogsmiljöer.

Foto 8. Inägan väster om Kurkmyran. I och med närhet till dike ned mot Kurkmyran (vänster i bild) borde det vara relativt lätt att tillskapa en för våtmarksfåglar värdefull biotop här.

Beatamyran är den av dikningar och sänkningar mest påverkade av de tre myrarna och sannolikt därför artfattigast fågelmässigt (Foto 9-11). Trots detta förekommer ett riktigt torrt år som 2014 våtmarksarter som trana, storspov, skogssnäppa och grönbena.

Foto 9-10. Att Beatamyran har påverkats kraftigt av dikningar och sänkning/uträtning av Armsjöbäcken har resulterat i en kraftig igenväxning av tall.

Foto 11. Ett av flera gamla igenväxta diken på Beatamyran.

Holmmyran norr om Brännland är den mest öppna av de tre myrarna, men samtidigt torrast på grund av ett par kraftiga diken som skiljer Sprängsmyran från Holmmyran (Foto 12-15).

Foto 12. Holmmyran är helt öppen och utan inväxt av tall trots att det saknas öppna vattenspeglar. Här häckar ljungpipare, storspov och gulärla.

Foto 13. Det växte bitvis relativt mycket hjortron även på Holmmyran 2014. Över dessa tuvor varnade ständigt **ljungpipare** och dessutom skrämde jag upp en **småspov**, sannolikt på flyttning.

Foto 13 - 14. Holmmyran genomkorsas av ett par stora diken som har växt igen.

Trots de mycket torra förutsättningarna och den, för flottning rätade Armsjöbäckens effekt på grundvattennivån, fanns det klarvattenpölar på Kurkmyran (Foto 15-16) och Beatamyran. Holmmyran var den torraste myren av de tre inventerade och inga öppna vattenspeglar hittades sommaren 2014.

Foto 15. Ett mindre klarvattenparti mitt ute på Kurkmyran (nära punkt A04). Här påträffades både **ljungpipare**, **grönben** och **gulär** med häckningskriterier (upprörd/varnande).

Foto 16. Ett parti med vattenspeglar i den så kallade lag-zonen nära punkt A10 på Kurkmyran. Här påträffades både **grönben** och **gulär** (Foto 17-18) med häckningskriterier (upprörd/varnande).

Påträffade fågelarter

Under inventeringen påträffades inte mindre än **54 olika fågelarter** i det aktuella området (Tabell 4), vilket är betydligt fler än de 14 arter som exploatörens anlitade konsult noterade i slutet av september 2009 även om man tillägger de ytterligare 10 som han bedömde kunna finnas i området. Tretton (13) av dessa 54 arter finns upptagna på endera den svenska rödlistan eller i EU:s Fågeldirektivs Bilaga I.

Tabell 4. Lista över samtliga 54 fågelarter (i systematisk ordning) påträffade vid häckfågeltaxering sommaren 2014 av Kurkmyran, Beatamyran samt Holmmyran, Vitvattnet/Brännland. Två arter (röda gemener) är med på den nuvarande svenska Rödlistan (2010), ytterligare 5 arter (röda understrukna gemener/versaler) förväntas tillkomma 2015 och 7 är listade i EU:s Fågeldirektivs Bilaga I (versaler) som särskilt viktiga i bevarandearbetet.

Knipa	Ringduva	Koltrast	Trädskrypare
ORRE	Gök	Björktrast	Nötskrika
TJÄDER	SPARVUGGLA	Taltrast	Skata
Fjällvråk	<u>SPILLKRÅKA</u>	Rödvingetrast	Kråka
Tornfalk	Större hackspett	Dubbeltrast	Korp
TRANA	Ladusvala	Ärtsångare	Bofink
LJUNGPIPARE	<u>Hussvala</u>	Trädgårdssångare	Bergfink
Tofsvipa	Trädpiplärka	Gransångare	Grönfink
Enkelbeckasin	<u>Ängspiplärka</u>	Lövsångare	Grönsiska
Småspov	Gulärta	<u>Kungsfågel</u>	Mindre korsnäbb
Storspov	Sädesärta	Grå flugsnappare	<u>Gulspurv</u>
Skogssnäppa	Gärdsmyg	Svartvit flugsnappare	
GRÖNBENA	Järnsparv	Talltita	
Fiskmåås	Rödhake	Talgoxe	

Av de påträffade arterna har **38 bedömts häcka** på eller i direkt anslutning till de aktuella myrarna (Tabell 5). Detta innebär arter som setts med högre häckningskriterie än 4, eller med andra ord "säkra eller troliga häckningar" enligt rapportsystemet Svalan. Då har jag räknat bort säkra häckningar av två bevarandemässigt viktiga rovfåglar, nämligen **fjällvråk** och **tornfalk**, som sannolikt använder Kurkmyran och Beatamyran som födosöksområde. Åtta (8) av de 38 arterna är upptagna på endera den svenska Rödlistan eller i EU:s Fågeldirektivs Bilaga I.

Tabell 5. Lista över de 38 fågelarter som bedömts häcka (troliga och säkra häckningar i Svalan) på eller i direkt anslutning till Kurkmyran, Beatamyran samt Holmmyran, Vitvattnet/Brännland juni/juli 2014. En art (röd stil) är med på den svenska Rödlistan och ytterligare 4 (röd med klamrar) förväntas komma med i 2015. Fyra (4) arter är listade i EU:s Fågeldirektivs Bilaga I (versaler) som särskilt viktiga i bevarandearbetet.

TRANA	Trädpiplärka	Dubbeltrast	Nötskrika
LJUNGPIPARE	<u>[Ängspiplärka]</u>	Ärtsångare	Kråka
Tofsvipa	Gulärta	Gransångare	Korp
Enkelbeckasin	Sädesärta	Lövsångare	Bofink
Storspov	Järnsparv	<u>[Kungsfågel]</u>	Bergfink
Skogssnäppa	Rödhake	Grå flugsnappare	Grönfink
GRÖNBENA	Koltrast	Svartvit flugsnappare	Grönsiska
Ringduva	Björktrast	Talltita	<u>[Gulspurv]</u>
<u>[SPILLKRÅKA]</u>	Taltrast	Talgoxe	
Större hackspett	Rödvingetrast	Trädskrypare	

Gör man en mer detaljerad redovisning för respektive myr framkommer att Kurkmyran var tydligt artrikast med 50 sedda och åtminstone 37 häckande arter (Tabell 6), sannolikt beroende på närheten till ett aktivt jordbrukslandskap och förekomst av klarvattenspegel. Därefter är det "jämnt skägg" mellan Holmmyran med 25 sedda och 18 häckande arter (Tabell 7) och Beatamyran med 26 sedda och 17 häckande arter (Tabell 8). Om man betraktar Kurkmyran och Beatamyran för vad det är, nämligen ett myrkomplex nära knutet till byn Vitvattnet, överglänser detta områdes artlista vida vad som registerats på Holmmyran, Brännland.

Tabell 6. Lista över de 37 fågelarter som bedömts häcka (troliga och säkra häckningar i Svalan) på eller i direkt anslutning till Kurkmyran, Vitvattnet juni/juli 2014. Fyra (4) arter (röd understruken) förväntas komma med i den svenska Rödlistan 2015. Fyra (4) arter är listade i EU:s Fågeldirektivs Bilaga I (versaler) som särskilt viktiga i bevaradearbetet.

TRANA	[Ängsfiplärka]	Ärtsångare	Kråka
LJUNGPIPARE	Gulärta	Gransångare	Korp
Tofsvipa	Sädesärta	Lövsångare	Bofink
Enkelbeckasin	Järnsparv	[Kungsfågel]	Bergfink
Skogssnäppa	Rödhake	Grå flugsnappare	Grönfink
GRÖNBENA	Koltrast	Svartvit flugsnappare	Grönsiska
Ringduva	Björktrast	Talltita	[Gulspurv]
[SPILLKRÅKA]	Taltrast	Talgoxe	
Större hackspett	Rödvingetrast	Trädkrypare	
Trädpilärka	Dubbeltrast	Nötskrika	

Tabell 7. Lista över de 18 fågelarter som bedömts häcka (troliga och säkra häckningar i Svalan) på eller i direkt anslutning till Holmmyran, Brännland juni/juli 2014. En art (röd stil) är med på den svenska Rödlistan. Tre (3) arter är listade i EU:s Fågeldirektivs Bilaga I (versaler) som särskilt viktiga i bevaradearbetet.

TRANA	Trädpilärka	Dubbeltrast	Bofink
LJUNGPIPARE	Gulärta	Ärtsångare	Grönfink
Storspov	Rödhake	Lövsångare	Grönsiska
GRÖNBENA	Koltrast	Grå flugsnappare	
Ringduva	Rödvingetrast	Korp	

Tabell 8. Lista över de 17 fågelarter som bedömts häcka (troliga och säkra häckningar i Svalan) på eller i direkt anslutning till Beatamyran, Vitvattnet juni/juli 2014. En art (röd stil) förväntas komma med på den svenska Rödlistan 2015. Två (2) arter är listade i EU:s Fågeldirektivs Bilaga I (versaler) som särskilt viktiga i bevaradearbetet.

TRANA	Trädpilärka	Lövsångare	Korp
Enkelbeckasin	Sädesärta	[Kungsfågel]	Bofink
Skogssnäppa	Rödhake	Talltita	
GRÖNBENA	Dubbeltrast	Nötskrika	
Ringduva	Gransångare	Kråka	

Foto 17-18. Gulärla (av den nordliga rasen *Motacilla f. flava*) var en av karaktärsarterna på Kurkmyran och Holmmyran. Hanen till vänster och honan till höger.

Svalan-rapporter av fåglar i angränsande trakter

Alla seriösa ekologer och ornitologer vet att det är stora skillnader i fågelförekomst mellan olika år. För att få ett begrepp om vilka ytterligare arter som kan tänkas häcka andra tider året, år som är blötare eller under år med bättre sorktillgång eller andra omständigheter, gjordes **en grundlig sökning av artförekomsten inom ett 15 x 15 km stort område med samhället Vitvattnet i centrum**, vilket innebär att även Brännland ingår (Karta 4). Detta är ett betydligt objektivare sätt än att, som NEOVA:s konsult, inskränka sig till de atlasrutor om 5 x 5 km vari de tre myrarna ligger. I motsats till vad NEOVA:s konsult påstod, finns det inom detta större område en lång rad lokaler (gröna eller gula punkter på kartan) varifrån många ornitologer rapporterat sedan starten 2000.

Karta 4. Det geografiska område från vilket jag har tagit fram samtliga inrapporterade fågelarter i rapportsystemet Svalan, för att kunna bedöma vilka arter, utöver dem jag registrerat själv, som kan förväntas förekomma på de aktuella myrarna. Gröna punkter är lokaler registrerade av den regionala rapportkommittén i Ångermanlands län. Gula punkter är de nya lokaler jag lagt in i samband med den aktuella inventeringen.

Fågelrapporter har inkommit till Svalan från 34 lokaler: åsen norr Kvillträsket, Kvillträsket, Björnsmyrliden Braxsele, Flakaåsen, Tällmyran norra, Holmåker, Tällmyran södra, Gamm-Brännlandsåsen, Stor-Andtjärnen, Lillarmsjö SO, Lillarmsjö NV, Hummelmyrvägen, Lillarmsjön Bjurholm, Bracksele, Johanneslund, Storfällmyran, Storlidberget, Stormyran V Nyborg, Holmbäcksjön, Holmbäck, Lill-Holmsjön, Tällträsket, Holmsjö, Brännland, Östanlid, Agnäs, Kälkvattnen, Fölekälsmyran, Kälkvattsänget, Balkesbergen, Tjärnberget-Långtjärnberget, Angnäs Bjurholms s:n, Abborrfors Bjurholms s:n, Brattmyran.

Sedan år 2000 fram till augusti 2014 har 64 ornitologer rapporterat 1802 olika observationer avseende 128 olika fågelarter (Tabell 9) från detta område (Karta 4). Av dessa avser så mycket som hälften (970) av rapporterna (37 ornitologer) och 97 olika fågelarter observationer som tyder på häckning, alltså allt mellan revirhävande fåglar till bo med ägg/ungar. **Många av dessa, och troligen ett tiotal till, kan under vissa omständigheter förväntas förekomma även på eller invid de nu aktuella myrarna.**

Tabell 9. Samtliga 128 fågelarter (i systematisk ordning) som i Svalan rapporterats inom den 15 x 15 km stora ruta som visas i Karta 4. De 97 arter med + efter artnamnet har sett med något häckningskriterium. De 29 rödlistade arterna är markerade med röd text. Förklaringar till de olika typsnitten finns i introduktionen

SÅNGSVAN+	Småspov+	[Ängsfiplärka]+	Nötväcka+
Sädgås	Storspov+	Gulärka+	Trädkrypare+
Kanadagås	Drillsnäppa+	Forsärka+	TÖRNSKATA+
Bläsand+	Skogssnäppa+	Sädesärka+	Varfågel+
Kricka+	Gluttsnäppa+	Sidensvans+	Nötskrika+
Gräsand+	GRÖNBENA+	Gärdsmyg+	Lavskrika+
Knipa+	DVÄRGMÅS	Järnsparv+	Skata+
Storskrake	Skrattmå	Rödake+	Nötkråka+
JÄRPE+	Fiskmå+	BLÅHAKE	Kaja+
Dalripa+	Havstrut	Rödstjart+	Kråka+
ORRE+	SILVERTÄRNA	Buskskvätta+	Korp+
TJÄDER	Ringduva+	Stenskvätta+	[Stare]+
STORLOM+	Gök+	Koltrast+	Gråsparv+
Gråhäger	HÖKUGGLA+	Björktrast+	Pilfink
Brun glada	SPARVUGGLA+	Taltrast+	Bofink+
HAVSÖRN	SLAGUGGLA+	Rödvingetrast+	Bergfink+
BLÅ KÄRRHÖK	LAPPUGGLA	Dubbeltrast+	Grönfink+
Stäpphök	Hornuggla+	Ärtsångare+	Grönsiska+
[Duvhök]	JORDUGGLA	Trädgårdssångare+	Gråsiska+
Sparvhök	PÄRLUGGLA+	Svarthätta+	Snösiska
Ormvråk+	Tornseglare+	Grönsångare+	Bändelkorsnäbb
Fjällvråk+	Göktyta+	Gransångare+	Mindre korsnäbb+
KUNGSÖRN	GRÅSPETT+	Lövsångare+	Större korsnäbb+
Tornfalk+	[Gröngöling]	[Kungsfågel]+	Rosenfink+
Aftonfalk	[SPILLKRÅKA]+	Grå flugsnappare+	Tallbit
Lärfalk	Större hackspett+	Svartvit flugsnappare+	Domherre+
TRANA+	Mindre hackspett+	Stjärtmes	[Lappspurv]
Strandskata	TRETÅRIG HACKSPETT+	Talltita+	Snösparv
LJUNGPIPARE+	Backsvala+	Tofsmes	[Gulspurv]+
Tofsvipa+	Ladusvala+	Svartmes+	Ortolansparv+
Enkelbeckasin+	[Hussvala]+	Blåmes+	Videsparv+
Morkulla+	Trädpiplärka+	Talgoxe+	[Sävsparv]+

Utöver de ovan listade fågelarterna kan jag tillägga säkra observationer som tyder på häckning av **BERGUV** i Vitklippen samt **FISKGJUSE** i sjön Ripvattnet strax väster om Kurk/Beatamyran (Marcus Jonsson muntligen).

SYNPUNKTER PÅ NEOVA:s MKB

NEOVA AB, via SWECO Environment, nöjde sig med att uppdra åt konsultfirman Ekologik att "ge generella och översiktliga synpunkter på fågellivet och eventuell inverkan på fågellivet inom Beatamyran m.fl. där torvtäkt planeras." NEOVA:s fågelkonsult medger i sin rapport från 2009-09-28 (mina understrykningar) att

"Synpunkter som redovisas här baseras inte på några inventeringar eller andra närmare studier av fågellivet inom området. Istället baseras de på allmänna kunskaper från fågellivet i trakten, på flerårig erfarenhet av myrfågelinventering och på en sökning av rapporter i Svalan."

Det är i sig anmärkningsvärt att en fågelexpert åtar sig ett så diffust uppdrag och nedlåter sig till att, utan några underlag, skriva ett för uppdragsgivaren gynnande utlåtande. Men mest förvånande är dock att Länsstyrelsen i Västerbottens län med stöd av 6 kap. 9 § Miljöbalken godkänner den i ärendet upprättade miljökonsekvensbeskrivningen.

NEOVA:s fågelkonsult skriver (mina understrykningar):

"De aktuella myrarna ligger i ett tämligen hårt exploaterat skogslandskap. Hyggen och ungskogar dominerar stort. Kantzonerna mot myrmarken består av smala skogsremсор och har i många fall tydligt påverkats av dikning. De flesta myrholmar är tydligt påverkade av skogsbruk. Kombinationen äldre skog, sumpskog och opåverkad myrmark förekommer nästan inte alls längre. Därmed begränsas också förutsättningarna för de fågelarter som gynnas av denna blandning av biotoper, däribland arter som tretåig hackspett, mindre hackspett, göktyta, lärkfalk, slaguggla, sparvuggla, tjäder, videsparv och dubbeltrast"

Detta är en svepande beskrivning av skogstillståndet i större delen av norra Sverige och har inte mycket att göra med de aktuella myrarna. Myrarna ligger visserligen i ett "hårt exploaterat skogslandskap", men det gör ju dem tvärtom till väldigt värdefulla som oaser. Men det beror ju på vilket perspektiv man har.

Påståendet om myrholmarna är överdrivet, då de faktiskt hyser tydliga naturskogsstrukturer (t ex Foto 3) och framför allt naturliga ganska täta kantzoner vilka är goda häckningsmiljöer för många skogsfåglar.

En allvarlig brist i den inlämnade MKB:n beträffande fågelfaunan är att det inte finns något som tyder på att konsulten reflekterat över varken den svenska Rödlistan eller EU:s Fågeldirektiv Bilaga I.

Så har till exempel den rödlistade storspoven helt förbisetts. Årets inventering under häckningstid visade att denna hänsynskrävande art förekom på samtliga tre myrar. På åtminstone Holmmyran häckade storspoven med stor säkerhet, då det är nästan 3 km till närmaste potentiella häckningsområde i jordbruksmark (Brännland) och jag vid de två första besöken kraftigt varnande föräldrafåglar (Foto 19). Även om några ägg eller ungar inte kunnat konstateras på någon av myrarna är blotta förekomsten av adulta fåglar under häckningstid ett bevis för att myrarna är nödvändiga för någon aspekt i artens överlevnad. De flyger nämligen inte dit för sitt höga nöjes skull.

Foto 19. Inventeringen visade att den rödlistade **storspoven** sannolikt häckar på myrarna. Att NEOVA:s konsult missade denna art är kanske det mest anmärkningsvärda i MKB:ns redovisning av de aktuella myrarnas fågelfauna.

Lunds universitets häckfågeltaxering samt i synnerhet deras så kallade "sommarpunktrutter" samt "standardrutter" visar en signifikant vikande trend i Sverige (Figur 2).

Att fadäsen gjordes av just denna konsult är intressant eftersom han så sent som 2012 disputerade om just storspovens⁷ (Eurasian curlew) häckningsbetingelser som han på ideell basis studerat i närmare 30 år. Han skriver själv följande i sin avhandling:

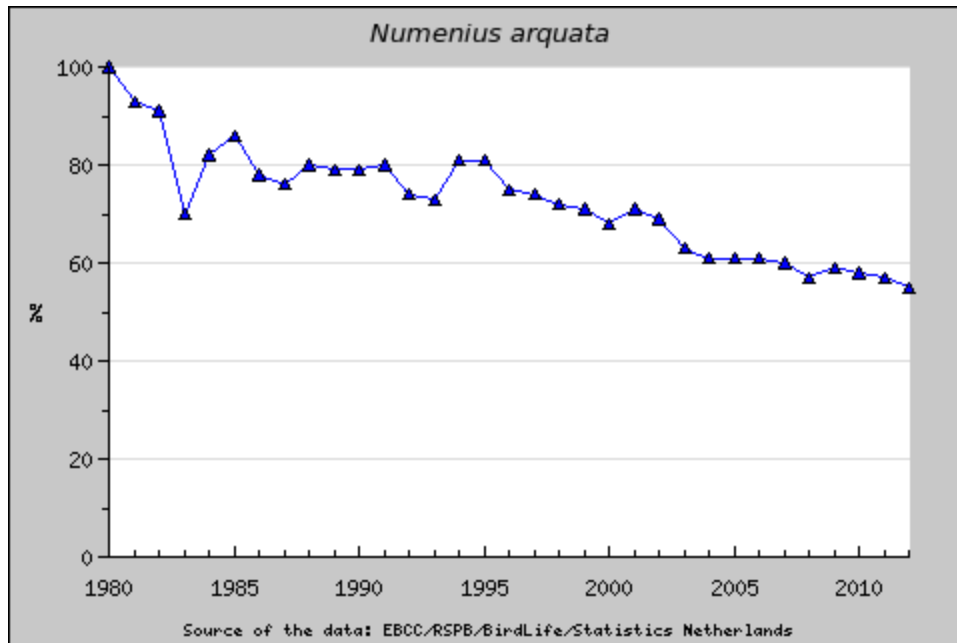
"Currently, the agricultural landscapes in the north-eastern parts of Sweden are the stronghold of the Eurasian curlew in Sweden. Here, the species is widely appreciated as "the herald of spring" and functions as a flagship species in farmland biodiversity conservation.

In Europe, the Eurasian curlew is not common enough to be included in the CFB index, but in Sweden the species is included in the index for the environmental target "a rich agricultural landscape" (from Swedish "Ett rikt odlingslandskap", <http://www.miljomal.se/>). This index started in 2002 and has not shown any significant trend since (Lindström et al., 2012). Contrastingly, the numbers of Eurasian curlew have shown a negative trend: -2.5% year-1 for period 1998-2011, Swedish Bird Survey (Lindström et al., 2012). The Swedish conservation status is Vulnerable (www.artdata.se). Clearly, the Eurasian curlew is of conservation concern."

Istället för att skriva att storspoven inte är tillräckligt vanlig för att ingå i "Common Farmland Bird Index" (vanliga jordbruksfåglar) kunde de Jong ha gjort lite mer efterforskning och refererat till den större indikatorlistan "All Common Birds" som sammanställs av samma organisation⁸. Här har storspoven minskat med 40 % sedan 1980-talet (Figur 2). Dessutom skulle han ha kunnat använda sig av det tidsmässigt längre trendmaterialet från Sverige (Figur 3) som visar på kraftig minskning. Jag slutar med att granska dessa märkligheter här.

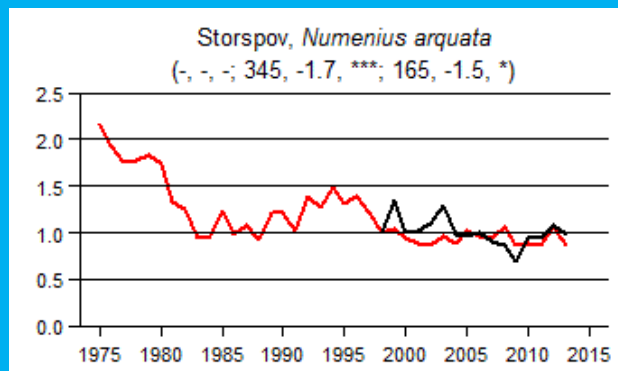
⁷ De Jong (2012). Jong, Adriaan de (2012). Matching a changing world - the importance of habitat characteristics for farmland breeding Eurasian curlew. Dissrtation. Sveriges lantbruksuniv., Acta Universitatis agriculturae Sueciae, 1652-6880 ; 2012:16 ISBN 978-91-576-7652-8 [Doktorsavhandling]

⁸ <http://www.ebcc.info/index.php?ID=558>

Figur 2. Common Bird Index för storspov i Europa⁹.

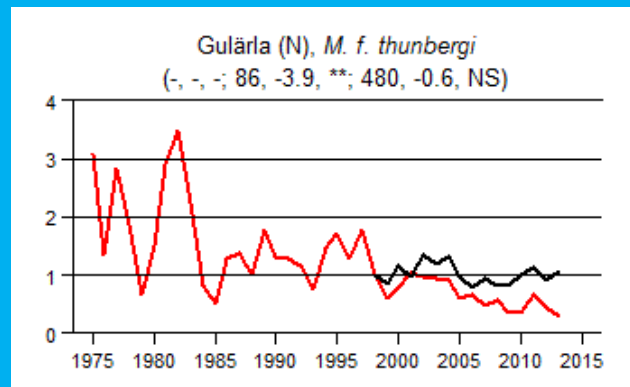
Den naturliga biotopen för många av våra "jordbruksfåglar" är just myrar av den typ som finns utanför Vitvattnet. Det innebär att när jordbruksarealerna sedan mitten av 1950-talet minskar stadigt blir myrarna återigen allt viktigare. Att en expert på storspov inte bara missar att tänka på möjligheten att hans specialitet förekommer i ett föreslaget exploateringsområde är anmärkningsvärt.

Figur 3. Storspoven har minskat kraftigt i Sverige. Data kommer från sommarpunkttrutterna (röd linje), standardrutterna (svart linje). Källa: Lunds universitet (2014) <http://www.zoo.ekol.lu.se/birdmonitoring/res-tre-trender.htm#ROHAK-PHCOL>

⁹ <http://www.ebcc.info/index.php?ID=557>

NEOVA:s fågelkonsult gör ett förvånansvärt stort nummer av att gulärlorna i norra Sverige "inte tillhör den hotade rasen som häckar på blöta strandängar längre söderut i Sverige. Våra gulärlor är talrika." För andra ornitologer är det känt att även de nordliga gulärlorna minskar (Figur 4).

Figur 4. Även den **nordliga rasen av gulärla** (*Motacilla flava thunbergi*) uppvisar en vikande trend, även om den inte riktigt är statistiskt säkerställd för "standardrutterna" (svart linje), men väl "sommarpunktrutterna" (röd linje)..
Källa: Lunds universitet (2014) <http://www.zoo.ekol.lu.se/birdmonitoring/res-tretrender.htm#Bild17>

Efter en "sökning" i **databasen Svalan**, den nationella och officiella databasen för fågelobservationer i Sverige konstaterar NEOVA:s fågelkonsult tvärsäkert (mina understrykningar) att

"ingen rapport kom från de här aktuella myrarna" och "Av detta kan man dra slutsatsen att de aktuella myrarna inte är kända som goda fågellokaler, att de sällan besöks av fågelskådare och att kunskaperna om traktens fågelliv i allmänhet är starkt begränsade. Fågelskådarnas spridning över landskapet är synnerligen ojämn men förmågan att lokalisera besöksvärda (= fågelrika) lokaler är rätt så god."

Det på sin plats att notera att NEOVA:s fågelkonsult 14 år efter starten av Svalan och med hela 28600 stycken rapporterade ornitologer (som lagt in nästan 34 miljoner olika observationer av 507 fågelarter) ännu inte lyckats rapportera mer än 9 (nio) fågelarter i Svalan. Han har till råga på allt i Sveriges ornitologiska förenings tidskrift "Vår Fågelvärld" öppet ifrågasatt detta världsunika rapporteringssystem. Men då det gäller att intjäna egna konsultarvoden blir plötsligt obefintliga rapporter i samma databas en anledning till att medverka till en miljömässigt tveksam exploatering. Eftersom jag kan systemet kan jag informera om att NEOVA:s fågelkonsults "meriter" i fågelrapportering ser ut som följer:

ArgosWeb x Rapportssystemet x Rapportssystemet x Rapportssystemet x DAGENS FÅGEL x Topplistor x Flyttande fåglar x

svalan.artdata.slu.se/birds/listor/listor_topp30.asp?personid=1692

TOPPLISTOR

Här får du en översikt över dina bästa listor per landskap, kommun, församling och lokal. Du kan också se andras topplistor genom att kopiera adressen och lägga till "?personid=" + ID (personens id-nr i rapportssystemet) på slutet.
Länk till denna visning: listor_topp30.asp?personid=1692

Listorna uppdateras en gång varje natt.

Adjan De Jong, Umeå - 9 arter - Alla år ▼

Landskap	Kommuner	Församlingar	Lokaler
1. Västerbotten 7	1. Umeå 7	1. Umeå stad 7	1. Umeå, Vb 7
2. Ångermanland 2	2. Örnsköldsvik 2	2. Grundsunda 1	2. Öfjärden, Ång 1
	Visa fler ▼	3. Arnäs 1	3. Kasaåkern, Ång 1
		Visa fler ▼	Visa fler ▼

Som en jämförelse kan jag redovisa mitt eget användande av Svalan. Undertecknad, som var med redan i förarbetena av Svalan, har ända sedan starten 2000 själv rapporterat de allra flesta fåglar jag observerat och, i samband med ideellt fågelskyddsarbete, flitigt använt databasen för att sammanställa och/eller jämföra olika områdets fågelfauna både kvalitativt och kvantitativt. Även om jag inte vill utnämna mig till expert i Svalan, så är jag i alla fall en mycket rutinerad användare. Därför var det, till exempel, självklart att observationerna från den nu genomförda inventeringen matades in i Svalan. Mina meriter i rapportsammanhang framgår nedan:

ArgosWeb x Rapportssystemet x Rapportssystemet x Rapportssystemet x DAGENS FÅGEL x Topplistor x Flyttande fåglar x

svalan.artdata.slu.se/birds/listor/listor_topp30.asp?personid=11

TOPPLISTOR

Här får du en översikt över dina bästa listor per landskap, kommun, församling och lokal. Du kan också se andras topplistor genom att kopiera adressen och lägga till "?personid=" + ID (personens id-nr i rapportssystemet) på slutet.
Länk till denna visning: listor_topp30.asp?personid=11

Listorna uppdateras en gång varje natt.

Per Hansson, Holmön - 309 arter - Alla år ▼

Landskap	Kommuner	Församlingar	Lokaler
1. Västerbotten 270	1. Umeå 268	1. Umeå socken 230	1. Umeälvens delta och slätter, Vb 206
2. Åsele lappmark 115	2. Åsele 112	2. Sävar 207	2. Sönnestgrundet, Sävar, Vb 135
3. Skåne 68	3. Robertfors 95	3. Holmön 111	3. Ostnåshalvön, Vb 133
4. Ångermanland 61	4. Bjurholm 54	4. Fredrika 104	4. Sävar, Vb 110
5. Norrbotten 41	5. Kristianstad 47	5. Bygdeå 95	5. Holmöarna, Vb 108
6. Lycksele lappmark 34	6. Skellefteå 42	6. Bjurholm 53	6. Umeå, Vb 79
7. Öland 16	7. Övertorneå 23	7. Umeå stad 44	7. Fredrika, Ås lpm 67
8. Jämtland 16	8. Piteå 17	8. Lövånger 35	8. Nedre Sävarån, Vb 54
9. Dalarna 14	9. Mörbylånga 15	9. Åsele 35	9. Ivarsboda, Vb 52
10. Lule lappmark 9	10. Sorsele 15	10. Färlöv 26	10. Norum, Vb 51
11. Halland 8	11. Vännäs 15	11. Övertorneå 23	11. Täftelandet, Vb 48
12. Småland 7	12. Leksand 14	12. Sorsele 15	12. Bjurholms socken, Ång 47
13. Västergötland 7	13. Vilhelmina 12	13. Vännäs 15	13. Holmsund, Vb 46
14. Hälsingland 7	14. Lycksele 12	14. Hörnefors 14	14. Djäkneboda, Vb 35
15. Östergötland 4	15. Åre 11	15. Leksand 14	15. Täfteå, Vb 33
16. Södermanland 3	16. Vindeln 11	16. Byske 12	16. Karpalundsdammarna, Sk 24
17. Uppland 3	17. Storuman 9	17. Lycksele 12	17. Sibirienområdet, Vb 24
18. Blekinge 1	18. Strömsund 8	18. Vilhelmina 12	18. Bjuröklubb, Vb 19
19. Närke 1	19. Lund 7	19. Degerfors 11	19. Skeppsviks skärgård, Vb 18
20. Gästrikland 1	20. Varberg 7	20. Piteå socken 11	20. Avasjö, Ås lpm 17
	21. Jokkmokk 7	21. Undersåker 11	21. Limsjön, Leksand, Dir 14
	22. Jönköping 6	22. Åhus 9	22. Skinnmuddset, Ås lpm 13
	23. Ljusdal 6	23. Ås 8	23. Bygdeå, Vb 13
	24. Nordmaling 6	24. Jokkmokk 7	24. Ytterboda, Vb 12
	25. Luleå 5	25. Silvåkra 7	25. Övertorneå, Nb 12
	26. Vadstena 4	26. Nordmaling 6	26. Gärdefjärden, Lövånger, Vb 12
	27. Skara 4	27. Norrfjärden 6	27. Tavlefjärden, Vb 12
	28. Vellinge 3	28. Tvååker 6	28. Lövås, Ås lpm 11
	29. Tomelilla 3	29. Järvsö 6	29. Stöcke, Vb 11
	30. Ystad 3	30. Sandseryd 6	30. Ålgsjömyran, Ås lpm 11
	Visa fler ▼	Visa fler ▼	Visa fler ▼

De tre understrukna satserna i NEOVA:s fågelkonsults "slutsats" av sin datasökning uppvisar inbördes motsättningar. Hur kan en "expert", som vill bli tagen på allvar, själv aktivt undlåta att rapportera i den vedertagna databasen, hänvisa till avsaknad av rapporter, spåda på med ord bristande kunskap MEN ändå dra slutsats att det ska nog gå bra med torvbrytning på dessa myrar?

NEOVA:s fågelkonsult skriver vidare i sin rapport att han

"har besökt de aktuella områdena under två blåsiga dagar i slutet av september (26 och 27), en tid på året som knappast lämpar sig för ornitologiska studier. Vid dessa besök har jag genomkorsat områdets olika naturtyper och försökt bedöma områdenas värde som fågellokal under olika årstider. Jag har också försökt bedöma hur torvbrytning skulle komma att påverka fågellivet och hur eventuell negativ påverkan kunde begränsas. Slutligen har jag funderat över effekterna på fågelfaunan av olika alternativ för efterbehandling."

Min tolkning av hans rapport är att han, trots medvetet stora brister i metodiken, tonar ned fågelförekomsten, överdriver förekomsten och omfattningen av mänskliga störningar samt skönmålar möjligheter till återställningsmöjligheter. NEOVA:s fågelkonsult skänker inte en enda tanke åt möjligheter att utan exploatering öka våtmarkernas fågelvärden. Jag skulle därför kunna sammanfatta rapporten från firma Ekologik som ett sorgligt exempel på ett tendensiöst beställningsverk som inte bör tillmätas någon större vikt, och definitivt inte borde få duga som ornitologiskt underlag i en seriös MKB.